

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37E JAARGANG

WOENSDAG 10 SEPTEMBER 1952

No 1842

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; J. van Tichelen;

R. Vandeputte.

BERICHT

Van 17 tot 26 September 1952 zal in Londen en Buxton een internationale conferentie van katoen-industriëlen worden gehouden. Aan deze conferentie, welke wordt georganiseerd door de Cotton Board, Manchester, en die een gedachtenwisseling over de problemen samenhangend met de internationale markt voor katoenen manufacturen ten doel heeft, zullen vertegenwoordigers deelnemen uit India, Japan, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten van Noord-Amerika en continentaal West-Europa. De Nederlandse afvaardiging zal bestaan uit de heren Dr W. T. Kroese en J. A. Panhuysen. De Cotton Board heeft Nederland verzocht een inleiding samen te stellen, teneinde het belang van de Westeuropese groep nader te omschrijven. Van deze gelegenheid heeft de inleider gebruik gemaakt om tevens de situatie op de wereldmarkt van katoenen manufacturen in de beschouwingen te betrekken. De redactie meent haar lezerskring van dienst te zijn, aan de vooravond van de conferentie, de Nederlandse tekst van deze inleiding als bijlage bij het nummer van van 10 September 1952 te publiceren.

REDACTIE.

INHOUD

	Blz.
In memoriam Prof. F. Versichelen.....	688
Industrialisatie- en emigratiepolitiek door Drs <i>R. J. P. van Glinstra Bleeker</i>	688
Het Zwitserse taxatiesysteem van landbouw- gronden door <i>Ir S. H. de Jong</i>	692
Rents in England door <i>Henry Hake</i>	694
De steenkolensituatie in de Unie van Zuid- Afrika door <i>J. A. Bakker</i>	696
Ingezonden stuk: De prijzen van cellulose en houtslip door <i>H. Skånland</i> met naschrift van <i>Dr D. H. van Dongen Torman</i>	698
Boekbespreking: A. L. Grader van der Maas: Handboek voor documentaire credieten, bespr. door <i>Mej. A. van der Made</i>	699
Geld- en kapitaalmarkt door <i>Drs J. C. Brezet</i>	699

Dezer dagen

concentratie van het monetaire denken in Nieuw-Mexico. De deskundigen van het Internationale Monetaire Fonds zijn niet blijmoedig, zij verwachten toenemende werkloosheid in een aantal Westeuropese landen, ook in Nederland. De laatste gegevens over de werkloosheid hier liggen boven het in het voorjaar door de Regering als verwacht genoemde getal.

Minder zwaarmoedig zijn de specialisten van de Economische Organisatie voor Europa; wel constateren zij een geringe afnemng van de totale productie, doch stabiliteit schijnt hun voor deze periode kenmerkend. Beide meningen samenvattend, komt men derhalve tot stabiliteit op een hellend vlak, een positie die van nature niet lang onveranderd kan blijven.

Innerlijke tegenspraak komt meer voor. Terwijl in Luxemburg de eerste conferentie over de Europese kolon- en staalgemeenschap aan de gang is, hebben de gezamenlijke Hoge Commissarissen in West-Duitsland weer geprotesteerd tegen de nog gehandhaafde ondernemersovereenkomsten in de zware industrie. Zou de Hoge Autoriteit hier niet de eerste taak hebben?

Consequenties aanvaarden blijft moeilijk. De candidaat voor de Republikeinse partij in de Verenigde Staten heeft reeds menig woord over de gevaren van verwennerij door de Overheid doen horen. Bij een rede, bestemd voor de landbouwdistricten, heeft hij thans als zijn mening gegeven, dat het systeem van de pariteitsprijzen voor de landbouw ten volle diende te worden gehandhaafd. Men heeft uit andere publicaties van zijn richting toch wel eens de indruk gekregen, dat het landbouwprogramma der Democraten meer politiek dan economisch was gebaseerd.

President Truman moest al evenzeer een keer slikken. Ten gevolge van abnormale oogstomstandigheden bleek het noodzakelijk de invoerrechten op vijgen tijdelijk met 80 pCt te verhogen. Een derde van de Griekse export naar de Verenigde Staten is hierdoor getroffen. Het ontmoedigende van restricties op de internationale handel is één van de punten, waarover alle internationale instellingen, die de wereld de spiegel voorhouden, het eens zijn.

Wie het dichtst bij het vuur zit, warmt zich het best. De Franse Premier heeft de indruk, dat dit ook geldt voor de handelssector in zijn land; immers, de prijzen der producenten zijn verlaagd doch aan de prijzen voor de verbruikers is dit niet te zien. Hij kan het over de remedie met zijn mede-ministers nog niet eens worden. De Franse Minister van Arbeid heeft zich intussen voorlopig aan nieuwe looneisen van de vakverenigingen moeten onttrekken door de vergadering te sluiten.

Iets opgeluchter voelt zich wellicht zijn Britse collega, nadat het congres der vakverenigingen met een gematigde motie omtrent de looneisen is gesloten. Anderhalf miljoen industriële arbeiders hebben een loonsverhoging gekregen; het verzoek, enkele maanden geleden afgewezen en ongewijzigd weer ingediend, is thans ingewilligd.

HAV BANK - SCHIEDAM
COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

GEMEENTE ROERMOND

UITGIFTE van
f 2.000.000,- 4 1/4 pCt
 30-jarige Obligatiën

in stukken van nom. f 1000,- aan toonder
 (waarvan reeds f 500.000,- obligatiën op inschrijvings-
 voorwaarden zijn geplaatst)

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op
 bovengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld op

VRIJDAG, 12 SEPTEMBER 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
 tot de koers van 100 pCt.

bij de kantoren van:

De NEDERLANDSCHE CREDIETBANK N.V.
 te AMSTERDAM en ROERMOND alsmede bij haar
 overige kantoren

De N.V. EFFECTENKANTOOR SCHRETLER & Co
 te AMSTERDAM

op voorwaarden van het prospectus dd. 5 September
 1952. Exemplaren van het prospectus en inschrijvings-
 biljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
 DER GEMEENTE ROERMOND

Roermond, 5 September 1952.

R. MEES & ZOONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - s. GRAVENHAGE
 DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing van ondernemingspensioen-
 en spaarfondsen aan de
NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5345

In de serie Capita Selecta der Economie is zojuist
 verschenen als deel XV:

Dr. A. M. F. Smulders -
Inkomensverdeling en Werkgelegenheid

geb. f 9.75.

Voor een ieder, die zich ernstig interesseert voor de
 economische toekomst van ons land, zal kennisneming
 van dit geschrift van grote waarde kunnen zijn.

Uw orders zullen prompt worden uitgevoerd door:

„De Techn. en Wetenschappelijke Boekhandel” H. Stam
 Rochussenstraat 213, Telefoon 34692, Rotterdam.

- Diversen -

Aangeb. door part. FIAT
 1100, pr. onderh. z.-gebreken,
 zuinig, billijk. Klimopstr. 97,
 Den Haag.

met papier geïsoleerde kabels
 voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs R. J. P. VAN GLINSTRA BLEEKER, Industrialisatie- en emigratiepolitiek.

De belangen, welke met emigratie gediend worden, zijn — naar schrijver in dit artikel uiteenzet — van ongeveer evenveel belang als die, welke verband houden met de industrialisatie. In het licht hiervan is het sociaal-economisch verantwoord, mits nuttig en nodig, de uitgaven voor emigratie te verhogen. De meerdere uitgaven behoeven niet uitsluitend door de Overheid te worden gedragen; er zijn hier ook ontplooiingsmogelijkheden voor het particuliere initiatief. In de praktijk blijken de door schrijver in bepaalde opzichten gegeven richtlijnen reeds te worden gevolgd. Met name is dit het geval met de uitbreiding der vervoerscapaciteit; de scholing, herscholing en omscholing van emigranten, van rijkswerkplaatsen, terwijl de in het Wetsontwerp betreffende de organen voor de emigratie voorgestelde Raad voor de Emigratie zich met de fundamentele problemen op emigratiegebied zal kunnen bezighouden. In andere opzichten is dit daarentegen nog niet het geval. Zo rijst de vraag, of niet een betere deviezenregeling voor de emigranten zou kunnen worden getroffen en of de Overheid niet zou kunnen overwegen de credietverlening aan emigranten te bevorderen. Voorts zijn de voorlichting en voorbereiding van emigranten en de bezetting van het emigratie-apparaat nog niet voldoende.

Ir S. H. DE JONG, Het Zwitserse taxatiesysteem van landbouwgronden.

In Nederland geschiedt de taxatie der pachtprizen nog steeds intuïtief binnen het raam der gecreëerde prijzenconstellatie, zij het, dat verschillende Grondkamers, in samenwerking met de consulenten voor Grond- en Pachtzaken, die taxatie meer systematisch en grondig hebben gedaan, dat aan de taxatie van landbouwgronden een afgeronde duidelijke grondslag is gegeven. In Zwitserland is dat wel het geval. Door de oprichting van een „Bauernverband” en een „Bauernsekretariat” in 1897 heeft men aldaar het grote voordeel gehad over boekhoudgegevens over een lange periode te beschikken. Deze gegevens zijn noodzakelijk voor een inzicht in de economische positie van de landbouw en kunnen de grondslag vormen voor de waardering der landbouwgronden. Het Zwitserse stelsel is gebaseerd op de opbrengstwaarde. Het heeft een duidelijk landbouweconomische grondslag en zou ongetwijfeld hier te lande navolging verdienen. Een moeilijkheid is echter, dat wij niet beschikken over zodanige boekhoudkundige gegevens over een reeks van jaren, dat deze als grondslag van een taxatiesysteem, gelijk het Zwitserse, kunnen dienen. Men zal dus in ons land voorlopig nog wel aangewezen zijn op de gesystematiseerde intuïtieve taxatie. Het zou echter aanbeveling verdienen na te gaan in hoeverre het mogelijk zal zijn met behulp en uitbreiding van het bestaande materiaal op de duur tot het Zwitserse systeem over te gaan.

HENRY HAKE, Rents in England.

Naast de niet onaanzienlijke groep van hen, die het huis dat zij in eigendom hebben, zelf bewonen, zijn de voornaamste groepen van huiseigenaren in Engeland de plaatselijke overheden en particulieren. De plaatselijke overheden hebben ongeveer 10 pCt van de vóór 1939 en ongeveer 75 pCt van de na de oorlog gebouwde woningen in eigendom. De woningsubsidies dateren in Engeland van 1919. Thans is de situatie zo, dat de plaatselijke overheden gelden voor de woningbouw lenen van de „Public Works Loan Board”. De jaarlijkse kosten van deze woningen bestaan

uit rente en aflossing der leningen en onderhouds- en administratiekosten. Deze kosten worden bestreden uit huren, regeringssubsidies en subsidies, die de plaatselijke overheden betalen uit de opbrengst van een heffing, die ook door bewoners van particuliere woningen moet worden betaald. Van de kosten zijn — aangezien de rente op reeds gesloten leningen niet kan worden verhoogd — alleen de onderhouds- en administratiekosten aanzienlijk gestegen. De diverse inkomsten kunnen eveneens variëren. Zo kunnen de plaatselijke overheden de huur verhogen, terwijl kortgeleden de regeringssubsidie is verhoogd. Tenslotte kan een tekort worden bestreden uit de opbrengst van bovengenoemde heffing. In tegenstelling tot de huur van overheidswoningen, mag die van particuliere woningen niet worden verhoogd. De laatste is bevroren op het niveau van 1939. Slechts de kosten van verbetering of verbouwing mogen uit huurwijziging worden bestreden.

J. A. BAKKER, De steenkolensituatie in de Unie van Zuid-Afrika.

Schr. geeft de inhoud weer van het „Verslag van die Kommissie van Onderszoek insake Steenkooltekorte”, dat onlangs in Zuid-Afrika werd uitgebracht. Uit dit verslag blijkt, dat de moeilijkheden met betrekking tot de steenkoolvoorziening in dat land in een geheel ander vlak liggen dan in West-Europa in het algemeen en in Nederland in het bijzonder. Terwijl wij hier te kampen hebben met een reëel steenkooltekort, doordat de eigen industrie niet in staat is in voldoende mate te produceren, is het tekort in Zuid-Afrika meer een vervoersprobleem.

— SOMMAIRE —

Drs R. J. P. VAN GLINSTRA BLEEKER, Politique d'industrialisation et d'émigration.

La solution du problème de l'émigration présente pour le pays un intérêt aussi grand que la mise au point de l'industrialisation. Du point de vue économique une augmentation des dépenses en faveur de l'émigration est donc justifiée dans les cas où cela se révèle utile et nécessaire. L'auteur donne quelques directives à cet effet.

Ir S. H. DE JONG, Le système suisse de taxation des terrains de culture.

En Suisse la taxation des terrains de culture s'opère sur la base du revenu. Etant donné qu'aux Pays-Bas les données nécessaires manquent pour plusieurs années, ce système ne peut y être utilisé.

HENRY HAKE, Les loyers en Angleterre.

Dans cet article on donne un aperçu de la loi actuelle sur les loyers en Angleterre. On attire l'attention sur la distinction que fait cette loi entre les habitations qui sont la propriété des autorités locales et celles qui sont des biens particuliers.

J. A. BAKKER, La situation charbonnière en Union Sud Africaine.

Dans l'Ouest de l'Europe en général et aux Pays-Bas en particulier il est question d'une véritable pénurie de charbon; la carence en Afrique du Sud est plutôt un problème de transport.

In memoriam Professor Frans Versichelen

Amper zes maanden na het overlijden van professor Miry vernamen wij met diep leedwezen, dat nu ook een tweede lid van de Commissie van advies voor België, zijn collega en trouwe vriend professor Frans Versichelen, is heengegaan.

In vele kringen zal het verlies van deze nog jonge man, die zeker nog niet de volle maat van zijn talent heeft kunnen geven, een grote leemte doen ontstaan. Niet alleen omdat hij als professor in de sociale economie en in de verkeerseconomie te Gent, als regent der Nationale Bank van België, als voorzitter van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, als beheerder van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen, als lid van het Nationaal Comité van Kivu, van de Hoge Raad voor de Statistiek,

van het Nationaal Instituut ter Bevordering van de Huisvesting en in vele andere hoedanigheden een buitengewone activiteit aan de dag legde, maar ook omdat hij overal door zijn beminnelijkheid en dienstvaardigheid ieders genegenheid en waardering had verworven. Ook de Redactie van „Economisch-Statistische Berichten”, die zijn bereidwillige belangstelling steeds ondervond, zal hem, ook als mens, ten zeerste missen.

Zijn al te vroegtijdig sterven laat ons alleen de herinnering aan een gezaghebbend professor en aan een geboren organisator, aan een eerlijk, belangeloos man, die louter ter wille van anderen, te veel van zich heeft geveerd.

Industrialisatie- en emigratiepolitiek

Inleiding.

De ontwikkeling heeft met zich gebracht, dat het overheidsbudget in de meeste landen een uitermate belangrijk deel van het nationale inkomen is gaan opeisen. Tegelijkertijd daarmede is een reeds lang bestaand, doch nog onvoldoende behandeld en opgelost probleem aanzienlijk in betekenis toegenomen. Het vraagstuk waar het hier om gaat is het volgende: hoe kan de Overheid bereiken, dat haar zeer uiteenlopende categorieën van bestedingen op een zodanige wijze harmonisch op elkaar worden afgestemd, dat het nut, dat daarmede in de verschillende richtingen bereikt wordt per uitgegeven miljoen gulden ongeveer even groot is?

Uit de theoretische economie is voldoende bekend, dat de consumenten in belangrijke mate naar een dergelijke harmonische uitgavenpolitiek streven; zij trachten immers hun inkomen op een zodanige wijze te besteden, dat zij per opgeofferde gulden marginaal steeds ongeveer hetzelfde nut verkrijgen. Een analoge economische afweging van offers en nut wordt via het mechanisme van de prijsvorming eveneens verwezenlijkt in de verschillende bedrijfshuishoudingen. Ook hier dienen de offers (kosten) in een redelijke verhouding te staan tot de waarde van het voortgebrachte product op straffe van minder gunstige bedrijfsresultaten. In zeer grote ondernemingen heeft het streven naar een voortdurende vergelijking van offers en voortgebrachte waarde geleid tot het systeem van zgn. interne verrekenprijzen, waardoor de verschillende bedrijfsafdelingen als het ware genoodzaakt worden hun bestaansrecht in het grotere geheel te bewijzen.

Het hierboven aangeduide probleem, doch dan op reusachtig vergrote schaal, doet zich ook voor bij de Overheid. Terwijl de daarmede samenhangende zeer grote financiële belangen het uiteraard zeer gewenst zouden doen zijn op dit gebied over bepaalde praktische oplossingen te beschikken, is in werkelijkheid het vraagstuk hier nog ver van zulk een oplossing verwijderd. Op zich zelf behoeft dit niet te verwonderen. Om te beginnen lenen de werkzaamheden van een groot deel van het regeringsapparaat zich niet gemakkelijk voor een kostencalculatie. Als complicatie komt daarbij, dat voor het verwezenlijken van verschillende doeleinden niet alleen het Rijk, maar ook de lagere publiekrechtelijke lichamen en particuliere bedrijven en personen soms zeer belangrijke bedragen uitgeven, welke sociaal-economisch bezien, uiteraard mede in aanmer-

king dienen te worden genomen (bijv. de investeringskosten verbonden aan industrialisatie). Doch ook wanneer men in de kostencalculatie zou slagen, zou men voor de moeilijkheid komen te staan dat het met bepaalde kosten voortgebrachte nut veelal niet of zeer moeilijk op geld waardeerbaar is. Men denke bijv. aan de uitgaven voor onderwijs, sociale maatregelen of defensieve doeleinden. Daarbij komt dat het terrein van de bemoeienissen van de Overheid langzamerhand buitengewoon groot en ingewikkeld is geworden. De practijk heeft zodoende er toe geleid, dat de verschillende ministeries elk voor zich trachten de nodige middelen te verwerven voor de door hen belangrijk geachte doeleinden. Een voldoende coördinatie en harmonisatie van de totale uitgavenpolitiek is daarbij ten gevolge van het enorm uitgestrekte terrein der regeringsbemoeienissen en het ontbreken van een voldoende inzicht in de verhouding van baten en lasten moeilijk te verwezenlijken. Dientengevolge lijkt het niet onmogelijk dat persoonlijke inzichten, „feeling”, politieke opvattingen, de meer of minder overtuigende wijze waarop bepaalde uitgaven worden bepleit, de te overwinnen weerstanden bij het verminderen van sommige uitgaven, de activiteit en het doorzettingsvermogen van bepaalde instanties of groepen etc. bij de vaststelling van het overheidsbudget een grotere rol kunnen spelen, dan bij een beter inzicht in baten en lasten mogelijk zou zijn geweest.

Het behoeft weinig betoog, dat een situatie waarbij jaarlijks honderden miljoenen van overheidswege worden uitgegeven zonder dat daaraan een voldoende economische calculatie mede ten grondslag ligt weinig bevredigend kan worden geacht. Voor zover een dergelijke calculatie intussen wegens de hierboven aangeduide redenen als onmogelijk moet worden beschouwd, zal men zich hierbij noodgedwongen moeten neerleggen. Daarentegen zal men daar waar een zekere coördinatie en onderlinge afstemming van de uitgaven wel doenlijk lijkt, zoveel mogelijk daaraan dienen te streven.

Het zou te ver voeren hier in te gaan op een aantal mogelijkheden, welke in dit verband nader zouden kunnen worden uitgewerkt. Het bovenstaande is nl. slechts bedoeld om een indruk te geven van de meer algemene overwegingen, welke ten grondslag liggen aan de hieronder, bij wijze van voorbeeld, uitgewerkte vergelijking van de industrialisatie- en de emigratiepolitiek. Hierbij zal allereerst ingegaan worden op de opbrengsten en vervolgens

op de kosten welke aan beide categorieën van politiek zijn verbonden.

Het nut van industrialiseren en emigreren.

Wanneer we ons afvragen op welk geldbedrag het „nut” moet worden gewaardeerd dat met behulp van industrialisatie of emigratie gecreëerd wordt, doet zich reeds aanstonds de hierboven genoemde moeilijkheid voor, dat hiervoor geen bevredigende norm kan worden aangegeven. In beide gevallen gaat het er om jaarlijks vele duizenden personen aan een redelijk bestaan te helpen. Hiermede zijn uiteraard zeer grote persoonlijke en maatschappelijke belangen gediend en het is dus duidelijk, dat het nut dat bij succesvolle industrialisatie of emigratie bereikt wordt, zeer hoog moet worden aangeslagen.

Intussen komt men met een dergelijke algemeenheid weinig verder. Enerzijds kan men op basis hiervan niet komen tot een afweging van dit nut ten opzichte van het nut van andere doeleinden van politiek, terwijl anderzijds evenmin een afweging kan plaatsvinden tussen industrialisatie en emigratie onderling. Laten wij de vergelijking van het nut van industrialisatie en emigratie met andere doeleinden van politiek als zijnde zeer moeilijk oplosbaar ter zijde, dan lijkt het niettemin mogelijk bepaalde praktische gevolgtrekkingen te maken, indien men zou kunnen stellen, dat de doeleinden die met industrialisatie resp. emigratie gediend worden ongeveer even urgent geacht kunnen worden. In dat geval toch mag men concluderen dat het, indien zulks nuttig en nodig blijkt, verantwoord is voor beide soorten van politiek naar verhouding even grote offers te brengen. Vervolgens kan dan nagegaan worden of een dergelijke gedragslijn reeds in de praktijk gevolgd wordt, en indien dit niet het geval mocht zijn, bepaalde wenselijk lijkende voorzieningen aan de orde te stellen.

De vraag, of de belangen die met industrialisatie resp. emigratie gediend worden van dezelfde orde van grootte geacht moeten worden, kan men uit een persoonlijk en een maatschappelijk oogpunt beoordelen. Uit een persoonlijk oogpunt bezien, ligt een gelijke waardering van de nagestreefde doeleinden bij industrialisatie en emigratie min of meer voor de hand. In ons land is de situatie zo, dat ieder in beginsel geheel vrij is te blijven of te emigreren. Ieder kan dus voor zich zelf het geheel van stoffelijke en geestelijke belangen dat met blijven dan wel emigreren gemoeid is tegen elkaar afwegen. Daarbij zal de een meer zien in het aanblijven in ons land en in het vertrouwen op de industrialisatie, de ander meer in emigreren. Gezien de grote vlucht welke de emigratie genomen heeft, (ca 50.000 personen¹⁾ in 1952), mag men langzamerhand wel aannemen, dat emigratie en industrialisatie in ons land ongeveer evenveel waardering genieten.

Moelijker is vast te stellen, of uit maatschappelijk oogpunt bezien emigratie ongeveer even belangrijk als industrialisatie kan worden beschouwd. Behalve het geheel van stoffelijke en geestelijke belangen voor de betrokken personen, dienen hierbij nog andere aspecten in aanmerking te worden genomen. Ten gunste van industrialisatie kan worden aangevoerd, dat er belangen mee gemoeid zijn Nederlanders in hun eigen land en hun eigen milieu te houden. Voorts dat profijt getrokken kan worden van hun jaarlijkse productieve bijdrage voor zover zij beroepspersoon zijn. Met het behoud van de ervaring van de betere krachten, die bij industrialisatie in ons land blijven, kunnen aanzienlijke belangen zijn gediend.

Ook ten gunste van het belang van emigratie kunnen verschillende aspecten naar voren worden gebracht. Het is van betekenis dat de emigranten in den vreemde een stuk Nederlandse cultuur uitdragen. Zij kunnen medewerken aan het tot standkomen van nieuwe handelsrelaties. Het

is van belang dat Nederlanders medewerken aan de versnelde economische opbouw van belangrijke landen als Canada, Australië e.d. Voorts helpt emigratie de overvulling van ons land beperken.

Bij het beschouwen van deze verschillende imponderabilia met betrekking tot de industrialisatie- resp. emigratie-politiek is uiteraard niet op objectieve gronden aan te geven ten gunste van welke vorm van politiek de weegschaal geacht moet worden door te slaan. Men zou derhalve geneigd kunnen zijn ook hier weer tot een gelijke waardering van industrialisatie en emigratie te besluiten, ware het niet, dat wellicht één aspect de doorslag zou kunnen geven. Er wordt wel eens gesteld, dat het veelal in economisch opzicht „de besten” zijn die emigreren, waarbij dan vooral gedacht wordt aan hun productieve capaciteiten. Zou dit inderdaad het geval zijn, dan zou dit een belangrijke debetpost voor de emigratie vormen, omdat bij een dergelijke ontwikkeling op de duur ernstige gevolgen voor de kwalitatieve samenstelling van de Nederlandse bevolking zouden moeten worden gevreesd. Helaas is omtrent dit zeer belangrijke punt nog weinig met zekerheid bekend. Een aanwijzing in de een of andere richting kan men hieromtrent niet vinden in de omstandigheid, dat de meeste emigranten in den vreemde veelal zeer goed terecht komen; dit is immers mede een gevolg van de in de immigratielanden bestaande ruimere ontplooiingsmogelijkheden. Ook velen die hier te lande niet slaagden, blijken zodoende elders wel in staat een zeer redelijk bestaan op te bouwen.

In afwachting van nadere onderzoekingen, welke hopelijk in dit opzicht meer licht kunnen verschaffen, menen wij derhalve voorshands, zij het ook enigszins arbitrair, er van te mogen uitgaan, dat de belangen welke gemoeid zijn met industrialisatie of emigratie ook maatschappelijk beschouwd als ongeveer gelijkwaardig mogen worden beschouwd.

De kosten van industrialisatie en emigratie.

De vraag rijst of, gezien deze gelijkwaardigheid van industrialisatie en emigratie, hieraan ook naar verhouding even grote kosten ten grondslag worden gelegd.

Vrij veelvuldig kan men de mening horen verkondigen dat emigratie een aanzienlijke last voor ons land betekent, omdat in elke volwassen emigrant en tot op zekere hoogte ook in de kinderen een belangrijk bedrag is geïnvesteerd, dat bij emigratie voor ons land verloren gaat. Ongetwijfeld is dit juist, doch men dient daarbij niet uit het oog te verliezen, dat dezelfde investering ook heeft plaats gevonden in de personen die hier te lande blijven. In dit opzicht is er dus geen verschil tussen een emigrant en een niet-emigrant. Waar het dus om gaat is, of de — boven deze initiële opvoedings- en opleidskosten — noodzakelijk zijnde additionele uitgaven voor industrialisatie dan wel voor emigratie hoger zijn.

Teneinde hierin een inzicht te verkrijgen kan men het beste te werk gaan op de wijze zoals door Prof. Tinbergen werd aangegeven in zijn voordracht voor de Afdeling voor Technische Economie (van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs) op 17 October 1951. Bij deze gelegenheid heeft Prof. Tinbergen naar voren gebracht, dat men tegenover elkaar dient te stellen de kosten die bij bevolkingsuitbreiding aan investeringen nodig zijn voor een persoon die in Nederland blijft en die welke per persoon gemaakt moeten worden bij emigratie. Teneinde misverstand te voorkomen zij de aandacht er op gevestigd dat het bij deze vergelijking dus niet gaat om de respectievelijke kosten per beroepspersoon maar om een gemiddelde over mannen, vrouwen en kinderen. De hierna te noemen investeringskosten voor de blijvers hebben dus niet alleen betrekking op de investeringen in industriële gebouwen en outillage, maar ook op die in woningen, winkels, het verkeersapparaat, openbare werken, scholen, kerken, boerderijen etc.

¹⁾ Waarvan 20.000 beroepsbeoefenaren; d.i. ca de helft van de jaarlijkse aanwas der beroepsbevolking als gevolg van de bevolkingsuitbreiding.

Strikt genomen zou men tegen het overnemen van de door Prof. Tinbergen aangegeven vergelijking kunnen aanvoeren, dat dit niet geheel juist is in het kader van dit artikel, dat beoogt een vergelijking te geven tussen industrialisatie en emigratie. Door immers ook die investeringen in de vergelijking te betrekken welke nodig zijn voor de personen die een plaats vinden in het vervoersapparaat, het distributie-apparaat, de landbouw etc., verkrijgt men niet de gemiddelde investeringskosten per hoofd van de bevolkingsgroep die bij de industrialisatie is betrokken, doch veeleer de gemiddelde investeringskosten per blijver.

Niettemin lijkt er veel voor te zeggen toch laatstgenoemde investeringskosten als maatstaf aan te leggen. Tot op zekere hoogte is het zo, dat de industrialisatie de stoot geeft tot uitbreiding van de werkgelegenheid in de overige sectoren. Daarbij zijn de investeringen die in de overige sectoren nodig zijn relatief lager dan in de industriële sector. Door nu met een gemiddelde per blijver te werken, wordt voorkomen, dat de investeringskosten bij industrialisatie per persoon hoger komen te liggen, dan wanneer men geen rekening zou houden met het stimulerende effect van de industrialisatie op het overige economische leven. Anderzijds is het uiteraard ook waar, dat de overige sectoren van het economisch leven weer stimulerend kunnen werken op de industrialisatie, zodat er in feite sprake is van een wisselwerking. Hoe dit zij, het moge duidelijk zijn geworden, dat in het kader van bovenstaande gedachtengang de investeringskosten per persoon bij industrialisatie eer aan de lage dan aan de hoge kant komen te liggen.

Per hoofd kunnen bij de huidige bevolkingsopbouw van ons land de investeringskosten van een blijver gemiddeld (dus per man, vrouw of kind) gesteld worden op circa f 15.000. Tegenover dit netto investeringsbedrag per hoofd kan men nu stellen de totale kosten die per persoon gemoeid zijn bij emigratie. Deze kosten nu bedragen gemiddeld f 2.000 per persoon. Hierin zijn dus niet alleen begrepen de vervoerskosten, doch ook alle bijkomende kosten als meegenomen deviezen, inventaris e.d. Uit een en ander volgt, dat men per uitgegeven f 1 mln bij emigratie ca 7 maal zoveel mensen aan een toekomst kan helpen als bij industrialisatie.

In werkelijkheid zijn de economische voordelen van emigratie iets minder spectaculair dan uit het voorgaande zou kunnen worden afgeleid. Immers, er werd nog geen rekening gehouden met de productieve bijdrage van de blijvers²⁾. Gemiddeld bedroeg deze bijdrage (na aftrek van de consumptie) per hoofd in 1951 rond f 300. Het zal duidelijk zijn, dat de productieve bijdrage van de blijvers geen groot gewicht in de schaal kan leggen bij de vergelijking van de kosten van blijven en van emigreren.

In het voorgaande is nog buiten beschouwing gebleven de vraag hoe het beeld wordt indien de omvang van de industrialisatie ten achter mocht blijven bij hetgeen in verband met de aanwas der beroepsbevolking wenselijk en nodig is. In dat geval zal men de kosten voor emigratie dienen te vergelijken met de kosten van de werkloosheidsuitkeringen. Per gezin belopen deze uitkeringen gemiddeld ten minste f 2.000 per jaar, terwijl men, indien overgegaan wordt tot werkverschaffing in DUW-verband of in vrij werk, voor nog veel hogere bedragen komt te staan. In vergelijking hiermede betekenen de kosten van emigratie ad f 5.000 à f 6.000 per gezin reeds na enkele jaren een belangrijke en in de loop van de tijd voortdurend toenemende verlichting van de improductieve lasten voor de volkshuishouding.

Hoe men het dus wendt of keert, emigratie is van economisch oogpunt uit een groot voordeel voor ons land. Toenemende emigratie leidt tot verlichting van de be-

²⁾ Productie minus consumptie per hoofd (dus niet per beroepspersoon); dit bedrag is derhalve beschikbaar voor investeringsdoeleinden.

staande buitengewoon zware taakstelling op het gebied van de industrialisatie (zie bijv. de Derde Industrialisatienota). Ook de vereiste zeer sterke vergroting van de export kan daardoor tot iets hanteerbaarder omvang worden teruggebracht. Er komt lucht op het gebied van de woonruimte en het bouwprogramma op lange termijn wordt verlicht. De mogelijke toeneming van de werkloosheid wordt er door beperkt en de uitgaven voor werkverschaffing kunnen daardoor lager worden gehouden. Etc. etc.

Practische gevolgtrekkingen.

Gezien de ongeveer even grote belangen welke met industrialisatie en emigratie gemoeid zijn, alsmede de relatief lage kosten welke aan emigratie zijn verbonden, mag geconcludeerd worden dat het waar zulks nuttig en nodig blijkt, uit sociaal economisch oogpunt verantwoord is de uitgaven voor emigratie te verhogen³⁾. Voor zover hierbij in bepaalde opzichten niet voldoende particulier initiatief mocht worden ontplooid, zal de Overheid aanvullend kunnen optreden.

In concreto verdienen in dit verband de volgende punten nadere aandacht.

a. Het vervoer.

Tot dusver is weinig particulier initiatief ontplooid met betrekking tot het ter hand nemen van het vervoer van emigranten. Afgezien van de beschikbare plaatsen op de lijndiensten der Nederlandse en buitenlandse scheepvaartmaatschappijen is het vervoer van emigranten aanvankelijk alleen in voldoende mate mogelijk geweest, doordat de Regering twee schepen voor dit doel charterde alsmede drie schepen aankocht. Sinds 1950 is bovendien de K.L.M. zich voor het emigrantenvervoer gaan interesseren.

Intussen heeft men in de dagbladen kunnen lezen, dat voor 1952 het beschikbare vervoersapparaat niet ten volle in staat is de enorme stroom van emigranten te verwerken. Het charteren van buitenlandse schepen kan hier wel soulaas brengen doch de bestaande bottleneck niet geheel wegnemen, doordat de beschikbare buitenlandse passagier ruimte ook al beperkt is. In het licht van het voorgaande zal het evenwel duidelijk zijn, dat het sociaal economisch verantwoord is door een vooruitziende politiek tijdig de nodige schepen of vliegtuigen aan te schaffen, zodat beperkingen van de emigratie wegens tekort aan vervoer ruimte zoveel mogelijk worden vermeden. Gemakkelijk zal dit niet zijn omdat het, gelijk de ontwikkeling aantoont, niet altijd mogelijk is bepaalde sprongsgewijze toenames of beperkingen in de emigratiemogelijkheden te voorzien, waarbij dan bovendien nog komt dat de levertijden voor vliegtuigen en vooral schepen soms zeer lang kunnen zijn, zodat uitbreiding van het vervoersapparaat noodzakelijkerwijs tijd kost. Overigens wordt reeds in de practijk volgens de hierboven ontwikkelde gedachtengang gehandeld.

b. De deviezenregeling.

In grote trekken is de bestaande deviezenregeling voor emigranten de volgende. Hoofden van gezinnen (of alleenstaande personen) mogen aan deviezen meenemen de tegenwaarde van f 760, gezinsleden van 15 jaar en ouder f 380 en kinderen onder 15 jaar f 190. Een jaar na het vertrek mogen gezinshoofden of alleenstaande personen f 380 aan deviezen aan zichzelf laten overmaken. Indien de betrokkene zich na twee jaar niet zelfstandig heeft gevestigd, wordt vergunning verleend nogmaals f 380

³⁾ Dit wil niet zeggen dat het verantwoord zou zijn de uitgaven voor emigratie te verhogen tot het peil van de kosten voor industrialisatie. Niet alleen moeten de uitgaven voor emigratie nuttig en nodig zijn, doch bovendien moet bij het bepalen van de offers van emigratie rekening worden gehouden met de omstandigheid dat het vooral personen in de productieve leeftijdsgroepen zijn, die emigreren. Bij eventuele uitvoering van de hiernavolgende voorstellen blijven de kosten van emigratie nog aanzienlijk beneden die van industrialisatie.

over te maken. Twee jaar na het vertrek mogen hoofden van gezinnen f 8.000 aan bedrijfsinventaris laten overkomen, mits van Nederlands fabrikaat en mits de betrokkene zich zelfstandig heeft gevestigd. In plaats van f 8.000 bedrijfsinventaris mag de betrokkene na 2 jaar bij zelfstandige vestiging $8 \times f 190$ aan deviezen laten overmaken.

Het behoeft weinig betoog dat de volgens bovenstaande richtlijnen aan de emigranten toegemeten deviezenbedragen niet bepaald aan de ruime kant kunnen worden genoemd. In vergelijking bijv. met de deviezentoewijzingen voor vacantiereizen zijn de bedragen voor emigrantengezinnen weinig hoger en veelal zelfs lager. Ter vergelijking volgen onderstaand de deviezentoewijzingen voor een gezin bestaande uit man, vrouw en een kind van 8 jaar in geval van buitenlandse vacantiereizen resp. emigratie.

Guldenswaarde deviezentoewijzingen voor een gezin (man, vrouw en een 8-jarig kind).

	vacantie	emigratie
1e jaar	f 1.000	f 1.330
2e jaar	„ 1.000	„ 380
3e jaar	„ 1.000	„ 380a) à f 1.520b)
Totaal	f 3.000	f 2.090a) à f 3.230b)
4e jaar	„ 1.000	
5e jaar	„ 1.000	

a) bij niet-zelfstandige vestiging.
b) bij zelfstandige vestiging.

De risico's en bezwaren die een emigrant op zich neemt zijn uiteraard onvergelykbaar veel groter dan van personen die voor genoeg op reis gaan. Men denke zich slechts in wat het betekent met enkele honderden guldens op zak in een vreemd land aan wal te stappen, teneinde daar praktisch van de grond af aan een nieuw bestaan op te bouwen. Vooral wanneer tegenvallers optreden (hoge kosten wegens ziekte, invaliditeit; sterfte van de vader etc.) kunnen grote moeilijkheden ontstaan.

In vergelijking hiermede steken vooral de deviezen-uitgaven voor de emigranten wel zeer gunstig af. De gecumuleerde deviezenquote van in Nederland gefabriceerde investeringsgoederen bedraagt ca 30 pCt. Bij een gemiddeld investeringsbedrag per blijfver van f 15.000 betekend dit, dat een gemiddelde deviezenuitgave per blijfver (gemiddeld over mannen, vrouwen en kinderen) van $0,30 \times f 15.000 = f 4.500$ regel is voor zover de investeringsgoederen van Nederlands fabrikaat zijn. Er worden echter ook voor belangrijk bedragen in aanmerking genomen geïmporteerde. Neemt men ook die in aanmerking dan komt de marginale gecumuleerde deviezenuitgave aan investeringen per blijfver op ca f 7.500. Dit bedrag van f 7.500 is dan een gemiddelde tussen bedragen welke zeer uiteenlopen: van ca f 1.500 tot f 100.000 à f 150.000 per blijfver toe. Tegenover de hier genoemde zeer uiteenlopende bedragen doen de over de gehele linie krap gehouden deviezenbedragen voor emigranten wel zeer bescheiden aan. De hieruit resulterende onbedoelde, doch daarom niet-minder reële discriminatie ten nadele van de emigranten is te betreuren zowel met het oog op de persoonlijke belangen van emigranten zelf als wegens de ernstige schade die hierdoor toegebracht kan worden aan de band tussen de emigrant en ons land. Menig emigrant toch blijkt later weinig te spreken over ons land, als gevolg van de grote moeilijkheden die hij of zij in den vreemde moet doorworstelen, moeilijkheden, die voorkomen of beperkt hadden kunnen worden indien de tegemoetkomingen op deviezengebied niet zo uiterst gering waren geweest.

De vraag rijst dan ook, of niet een betere deviezen-regeling voor de emigranten zou kunnen worden getroffen. Evenals bij industrialisatie een zeer grote spreiding in de vereiste deviezenbedragen per persoon voorkomt, evenzo zouden de toegestane deviezenbedragen voor emigranten gedifferentieerd kunnen worden al naarmate dit voor de belanghebbenden nodig en gerechtvaardigd zou kunnen

worden geacht. Voor zover daarbij in plaats van bedrijfsinventaris deviezen ten uitvoer worden toegelaten zou de huidige norm welke stelt dat per f 1.000 bedrijfsinventaris van Nederlands fabrikaat f 190 deviezen mogen worden overgemaakt, verruimd kunnen worden; op basis van de gecumuleerde deviezenquote zou het bedrag van f 190 tot f 300 kunnen worden verhoogd. Overigens zou ook binnen zekere grenzen uitvoer van bedrijfsinventaris van buitenlands fabrikaat toegestaan kunnen worden, in het bijzonder in die gevallen dat deze hier te lande reeds in gebruik was.

Een en ander zou mede ten gevolge hebben dat emigratie voor middenstanders meer aantrekkelijk zou worden, hetgeen in tijden dat de vraag naar bepaalde soorten arbeiders vermindert, een voordeel zou kunnen betekenen. Een grote moeilijkheid bij dit alles wordt intussen gevormd door de omstandigheid, dat ons land zich op dollargebied geen royalteit kan veroorloven, terwijl het eveneens zeer bezwaarlijk is te discrimineren tussen emigranten, die naar de dollar- resp. sterlingarea vertrekken.

In dit verband verdient tevens een verbetering van de credietfaciliteiten voor emigranten (zie hieronder sub e) nadere overweging.

c. *Scholing, herscholing en omscholing.*

Met het verloop van de economische conjunctuur zal ongetwijfeld ook de vraag naar de diverse categorieën van emigranten aan wisseling onderhevig zijn. Voor zover de emigratie daarbij beperkt wordt, doordat meer speciaal vraag bestaat naar bepaalde categorieën geschoolde arbeiders, zal het in het licht van het voorgaande betoog duidelijk zijn, dat de kosten verbonden aan het scholen, herscholen of omscholen van emigranten tot deze beroepen sociaal-economisch verantwoord kunnen worden geacht. In de praktijk vindt een dergelijke scholing van emigranten reeds plaats in Rijkswerkplaatsen. Hiermede is tevens een mogelijkheid gegeven om structurele werkloosheid te helpen verminderen, voor zover de betrokkenen zelf op emigratie prijs blijken te stellen.

d. *Voorlichting en voorbereiding der emigranten.*

Van zeer groot belang voor het welslagen van de emigranten is de voorlichting en voorbereiding ten aanzien van hun nieuwe toekomst. Op dit gebied wordt zowel door Overheid als maatschappelijke organisaties zeer nuttig werk verricht. Niettemin zou het zeer wenselijk zijn in dit opzicht nog meer ten behoeve van de emigranten te doen doch de beschikbare middelen vormen hiervoor een beletsel. Ook hier zou een grotere financiële tegemoetkoming van de Overheid gerechtvaardigd zijn.

e. *Credietverlening.*

Voor degenen, die zich verdienstelijk maken met de export van goederen, heeft de Overheid het verlenen van faciliteiten op het gebied van de exportcredietverlening en de exportcredietverzekering bevorderd. Voor de emigranten, die zich economisch bezien tenminste even verdienstelijk voor de nationale economie maken, ontbreken dergelijke faciliteiten vrijwel geheel. In het economische kwartaaloverzicht van de Amsterdamse Bank en de Incasso-Bank (2e kwartaal 1951) heeft de Commissaris voor de emigratie het particuliere initiatief opgewekt in deze richting activiteit te ontplooiën en aan de bestaande behoeften op dit gebied tegemoet te komen. Een ernstig beletsel hiervoor lijkt echter gelegen in de omstandigheid, dat dergelijke credieten naar haar aard niet op de weg van de algemene banken liggen en bovendien vrij langdurig zouden moeten zijn, terwijl in bepaalde gevallen (evenals bij exportcredieten) de politieke, transfer- en koersrisico's een rol zullen spelen. De vraag rijst dan ook, of de Overheid niet, in analogie met hetgeen op het gebied van exportcredieten geschiedt, zou kunnen overwegen de crediet-

verlening aan emigranten te bevorderen. Het betreft hier een uitermate gecompliceerd vraagstuk — mede verband houdende met de toegestane faciliteiten op deviezengebied, de meest wenselijke verdeling van de kosten van emigratie tussen emigratie- en immigratielanden e.d. — dat hier slechts even aangestipt kan worden.

f. *Het emigratie-apparaat.*

In verband met het zeer grote belang van de industrialisatie heeft het Ministerie van Economische Zaken terecht gestreefd naar een zodanige formatie van het Directoraat-Generaal voor de Industrialisatie dat aan de verschillende fundamentele vraagstukken op dit gebied diepgaand aandacht zou kunnen worden besteed. Het ligt voor de hand, vooral nu de emigratie qua omvang van zeer grote betekenis is geworden voor de oplossing van de problemen verband houdende met de Nederlandse bevolkingsaanwas, dat een voldoende bezetting van het emigratie-apparaat ter behandeling van soortgelijke fundamentele problemen op emigratiegebied zeer gewenst moet worden geacht. Nu dit, alweer door gebrek aan middelen, nog niet ten volle het geval is, zal aan de bestudering van diverse uiterst belangrijke problemen op het gebied van de emigratie niet die aandacht kunnen worden gegeven, welke wel gewenst zou zijn. Men denke hierbij aan de beantwoording van vragen als de volgende. Zijn het al dan niet de in economisch opzicht besten die ons land verlaten? Welke invloed heeft de emigratie op de immigratie? Wat dient er te geschieden indien op zich zelf volkomen gerechtvaardigde verbeteringen van de deviezenfaciliteiten voor emigranten, tot een nog veel sterkere toeneming van de emigratiedrang zouden leiden? Waar ligt het niveau waarboven emigratie voor ons land schadelijk wordt? Hoe ligt het niveau voor de verschillende soorten van beroepen? Welke rol kan en mag emigratie spelen bij de oplossing van structurele werkloosheid in ons land? Welke coördinatie is in dit verband nodig met de Commissaris voor de werkgelegenheid en het Directoraat-Generaal voor de Industrialisatie? Wat kan een billijke verdeling geacht worden van de kosten van emigratie tussen emi-

gratielanden en immigratielanden? Op welke wijze kan Nederland het best bijdragen tot vermindering van de woningnood in de immigratielanden (prefabs)? Welke invloed zal emigratie hebben op het longterm bouwprogramma van ons land? In hoever bevordert emigratie het ontstaan van een overschot aan huwbare vrouwen in Nederland? Zijn regelingen denkbaar waardoor een minder instabiel verloop van de emigratie kan worden bewerkstelligd?

Ter behandeling van dergelijke vraagstukken is inmiddels een belangrijke stap in de goede richting gezet. Men denke in dit verband aan het ingediende Wetsontwerp betreffende de organen voor de emigratie. Met name de hierin voorgestelde Raad voor de Emigratie zal zich met problemen als bovenbedoeld bezig kunnen houden. Daarnaast echter zal een zekere versterking van het apparaat dat met de voorbereiding van deze vraagstukken belast zal worden, overweging verdienen.

Conclusie.

Het voorgaande kan thans als volgt samengevat worden. De belangen welke met emigratie gediend worden zijn van ongeveer even veel importantie als die welke verband houden met de industrialisatie. In het licht hiervan is het sociaal-economisch verantwoord, mits nodig en nuttig, desnoods even grote offers aan emigratie ten grondslag te leggen als aan industrialisatie. De meerdere uitgaven behoeven niet steeds door de Overheid gedragen te worden; er zijn hier ook ontplooiingsmogelijkheden voor het particuliere initiatief. In de praktijk blijkt het zojuist aangegeven richtsnoer in bepaalde opzichten reeds te worden gevolgd (uitbreiding vervoerscapaciteit; scholing, herscholing en omscholing van emigranten; Raad voor de Emigratie). In andere opzichten daarentegen is dit nog niet in alle opzichten het geval. (deviezenfaciliteiten; voorlichting en voorbereiding van de emigranten, creditverlening; bezetting van het emigratie-apparaat). Het consequent doordenken en volgen van het hierboven aangegeven richtsnoer verdient aanbeveling.

¹s-Gravenhage.

R. J. P. VAN GLINSTRA BLEEKER.

Het Zwitserse taxatiesysteem van landbouwgronden

Een voorbeeld van een taxatiesysteem op bedrijfseconomische grondslag

Tijdens de economische dag van de landbouwweek op 9 Juli jl. heeft Prof. Horry nog eens verteld, dat de pacht-prijzen verband dienen te houden met de bedrijfsuitkomsten. Hetgeen niet betekent, dat men de pacht-prijzen vrij moet laten, daarover waren allen het wel eens, doch evenmin, dat men het pacht-prijzniveau moet bevriezen. Ir Van Haaren ging in zijn lezing dieper in op wat men de techniek der pacht- en koopprijsvorming zou kunnen noemen, hierbij aanknopen aan de taxatie van landbouwgronden. Wij wisten het reeds, het taxatiewezen heeft nog vele voetangels en klemmen en het is verre van eenvoudig hiervoor een bevredigend systeem aan te geven, dat de pretentie heeft, een wetenschappelijke grondslag te bezitten.

In Nederland heeft men zich weleer weinig met het taxatiewezen bemoeid, in tegenstelling tot landen als Duitsland en Zwitserland. Hoewel onze landhuishoudkunde in haar oorspronkelijke opzet veel aan Duitse handboeken en geschriften ontleende, zo werd toch van deze boom der kennis de twijg der „Taxationslehre” niet afgesneden. Nu is het schatten, en dit geldt wellicht in bijzondere mate voor het schatten van de waarde van landbouwgronden, een bij uitstek praktische arbeid. Met theoretische grond-

slagen alleen begint men nog niet zoveel en de systemen, welke hiermede min of meer verband houden, kunnen door de verschillen in grondsoort en bedrijfsvorm ook niet klakkeloos van het ene naar het andere land geëxporteerd worden.

Het systeem, voor zover men hiervan mag spreken, dat hier te lande vóór de pacht- en koopprijsheersing werd gevolgd, dus vóór 1941, was gebaseerd op pacht- en koopprijzen, welke zich in vrijheid vormden. Van hun verloop diende men als taxateur dus goed op de hoogte te zijn, alsmede van de interpretatie dezer prijzen in verband met grondsoort en bedrijfsvorm. Daarnaast waren plaatselijke bekendheid en kennis van het land- en tuinbouwbedrijf — en zij zijn dit nog — voor een taxateur van landbouwgronden noodzakelijk. Met deze praktische kennis als uitgangspunt, geschiedde de prijsbepaling van landbouwgronden „intuïtief” in haar verschillende graderingen binnen het raam van de op een gegeven ogenblik bestaande prijzenconstellatie. Het is deze prijzenconstellatie, welke heel wat zorg baarde, toen men tot een regeling der pacht-prijzen overging krachtens de bepalingen van het Pachtbesluit. Aanvankelijk hield men zich dan ook aan het

pachtprijspeil 1940/41 vast en pas na de bevrijding kregen de begrippen als pachtpeil en pachtvorming, mede dank zij de bemoeienis van de Afdeling Grond- en Pachtzaken van het Ministerie van Landbouw, meer inhoud voor de Grondkamers en hun leden. Door het opstellen van regionale pachtnormen hebben de Grondkamers een prijzenconstellatie geschapen op welks kompas de taxateurs thans varen. De Pachtprizenbeschikking van 22 Januari 1952 heeft hierin landelijk meer eenheid trachten te brengen. Wat de taxatie der pachtprizen betreft, deze geschiedt nog steeds intuïtief binnen het raam der gecreëerde prijzenconstellatie, zij het dan ook, dat verschillende Grondkamers, in samenwerking met de Consulente voor Grond- en Pachtzaken, de taxatie meer gesystematiseerd hebben¹⁾. Wil dit nu zeggen, dat aan de taxatie van landbouwgronden een afgeronde duidelijke landbouweconomische grondslag is gegeven? Helaas, wij moeten hierop met neen antwoorden. Waarom dit niet zo is, zal nog later blijken. Laten wij ons nu eens wenden tot Zwitserland, waar men hierin wel is geslaagd.

Zwitserland heeft door de oprichting van het „Bauernverband“ in 1897 en de hierop in hetzelfde jaar gevolgde oprichting van het „Bauernsekretariat“, het grote voordeel gehad over een lange periode over boekhoudgegevens te kunnen beschikken. Deze boekhoudgegevens zijn noodzakelijk, zoals begrijpelijk is, om een inzicht te verkrijgen in de economische positie van de landbouw. Prof. Laur, die van 1898 tot 1939 het „Bauernsekretariat“ heeft geleid en wiens werk op het gebied van landbouweconomie en landbouwboekhouding internationale bekendheid heeft, heeft zeer wel begrepen, welk een machtig hulpmiddel goed opgezette landbouwboekhoudingen zijn voor het bepleiten van de belangen van de boerenstand en de te voeren landbouwpolitiek. Doch ook voor de waardering van landbouwgronden bleken deze boekhoudingen de grondslag te kunnen vormen²⁾. Het is wederom de verdienste van Laur, dat hij hierop een taxatiesysteem heeft gebaseerd, waarvan met recht kan worden gezegd, dat het een wetenschappelijke grondslag heeft. Dit taxatiesysteem³⁾, dat met behulp van andere onderzoekers van het „Bauernsekretariat“, van welke laatsten hier worden genoemd Dr Tanner, Ir E. Aebi, Dr W. Neukomm, het tegenwoordige hoofd van het „Schätzungsamt“ en Dr E. Jaggi, de tegenwoordige directeur van het „Bauernsekretariat“, verder is ontwikkeld, is in Zwitserland algemeen aanvaard.

Aan dit stelsel ligt het begrip der opbrengstwaarde ten grondslag, welke met behulp van boekhoudgegevens voor verschillende bedrijfstypen en bedrijfsgroottes kunnen worden berekend.

Onder opbrengstwaarde („Ertragswert“) wordt de rente van het grond- en gebouwenkapitaal verstaan, gekapitaliseerd tegen 4 pCt. Deze wordt als volgt berekend: vermindert men de bruto-opbrengst met de totale bedrijfskosten (waaronder ook vallen de beloning van de handenarbeid van de boer en zijn gezinsleden, alsmede een ondernemersbeloning van de boer), dan houdt men de zgn. zuivere opbrengst („Reinertrag“) over. Deze „Reinertrag“ is dus de rente van het in het bedrijf geïnvesteerde kapitaal. Trekt men hiervan de rente van het zgn. „pachterskapitaal“ af, dan houdt men uiteindelijk de rente van het grond- en gebouwenkapitaal over („Landgutsrente“). Dit laatste bedrag, gekapitaliseerd tegen 4 pCt, geeft de opbrengstwaarde. Door nu de opbrengstwaarde te delen door de bruto-opbrengst, krijgt men de zgn. opbrengstfactor („Ertragswert“-factor).

De betekenis van de „Ertragswert“-factor voor de schat-

ting van de opbrengstwaarde van een bedrijf is nu hierin gelegen, dat men in beginsel volstaan kan met de schatting van de bruto-opbrengst. Is deze eenmaal goed geschied, dan kan men uit de geschatte bruto-opbrengst met behulp van de „Ertragswert“-factor de opbrengstwaarde berekenen. Hierdoor vermijdt men bij de schatting de zeer moeilijke en uiterst tijdrovende schatting van de kosten.

Daar de bedrijfsresultaten van jaar tot jaar schommelen, kan men uiteraard niet de opbrengstwaarde, noch de „Ertragswert“-factor baseren op de bedrijfsgegevens van één of enkele jaren. Men moet dus een vrij groot aantal jaren hieraan ten grondslag leggen. Aanvankelijk was dit het tijdvak 1911-1940, thans heeft men dit verschoven naar het tijdvak 1926 t/m 1945, dit zijn dus twintig jaren. Op zichzelf is het juist om een breed basistijdvak te nemen, omdat men hierdoor de koopwaarde van een bedrijf kan afmeten naar het resultaat van een aantal jaren.

Een verfijning van de taxatie wordt bereikt door de bedrijfsgegevens te splitsen naar bedrijfstype en grootteklasse. Per bedrijfstype en per grootteklasse worden dan afzonderlijke „Ertragswert“-factoren berekend. Hierbij deed zich echter de moeilijkheid voor, dat op de kleine bedrijven de opbrengstwaarde te laag uitviel. Neukomm⁴⁾, die van deze kwestie een speciale studie heeft gemaakt, komt tot de conclusie, dat op het kleine bedrijf een hoger gezinsinkomen per ha wordt verkregen ten koste van een vermindering van de arbeidsproductiviteit per tijdseenheid. Het hogere gezinsinkomen per ha is noodzakelijk om het gezinsverbruik uit het bedrijf te dekken. Op grond hiervan is Neukomm van oordeel, dat men de gezinsarbeid op de kleine bedrijven niet volledig kan waarderen op basis van het loon van vreemde arbeid. Door het aanbrengen van correcties op het „zelf-verdiende loon“, komt hij tenslotte tot een hogere opbrengstwaarde voor de kleine bedrijven.

Ten aanzien van de schatting van de bruto-opbrengst van de bedrijven bij de taxatie zij nog vermeld, dat deze over hetzelfde basistijdvak moet geschieden, als dat, waarover de „Ertragswert“-factoren zijn berekend. Hiervoor staan dan ook de taxateurs de prijsgegevens ter beschikking.

In de meeste gevallen zal men de uit de geschatte bruto-opbrengst berekende opbrengstwaarde nog moeten zuiveren („bereinigen“). Immers, de „Ertragswert“-factoren zijn afgestemd op de gemiddelde bedrijfsverhoudingen in een bepaald bedrijfstype. Het is derhalve mogelijk, dat er omstandigheden zijn, welke voor het individuele bedrijf, hetzij in gunstige of in ongunstige zin, de kosten beïnvloeden en derhalve ook de opbrengstwaarde. Zo kan bijv. de parcellering beter of slechter zijn dan het gemiddelde, de woning kan te klein zijn, doch zij kan ook, om een voorbeeld te noemen, de mogelijkheid bieden tot woonruimte aan een gezinslid, dat buiten het bedrijf werkt. In het laatste geval heeft men dan nog te rekenen met een toeslag voor de gekapitaliseerde huurwaarde van deze woonruimte. Ook voor de inrichting en de leeftijd der gebouwen moet men bepaalde correcties op de opbrengstwaarde toepassen, voor zover zij afwijken van het gemiddelde.

Voor de zuivering van de berekende opbrengstwaarde zijn uitvoerige gedetailleerde voorschriften gegeven⁵⁾. Het is niet de bedoeling hier het Zwitserse taxatiesysteem van landbouwgronden in alle bijzonderheden uiteen te zetten. Vermeld zij nog, dat dit systeem met zich brengt, dat men de opbrengstwaarde van het onbehuide land af moet leiden uit die van het bedrijf, hetgeen moeilijk anders kan, omdat de boekhoudingen, waarop tenslotte het systeem berust, betrekking hebben op bedrijven.

Zoals reeds hierboven met redenen werd vermeld, omvat het basistijdvak, waarop de schatting berust, twintig jaren.

¹⁾ S. H. de Jong: „Een taxatierapport voor de pacht“, „De Pacht“ 1947, blz. 50 e.v.

²⁾ E. Laur: „Grundlagen und Methoden der Bewertung, Buchhaltung und Kalkulation in der Landwirtschaft“ (1928).

³⁾ M. J. Boerendonk: „De Zwitserse methode van taxatie“, „De Pacht“ 1947, blz. 253 e.v. E. Jaggi: „Methodik und Technik der Ertragswertschätzung andw. Betriebe und Grundstücke“ (1945).

⁴⁾ W. Neukomm: „Untersuchung über die Anwendbarkeit der Röhretragsmethode bei der Ertragswertschätzung landw. Kleinbetriebe u. B. ihrer soz. und ökon. Verhältnisse“ (1947).

⁵⁾ „Anleitung f. die Schätzung landw. Heimwesen u. Liegenschaften“ (1951).

Het prijspeil van landbouwgronden ligt hierop dus vast. Echter is toegestaan, dat de maximum-verkoopprijs 30 pCt boven de opbrengstwaarde mag liggen, zodat door middel van een dergelijke toeslag een aanpassing aan het prijspeil kan worden verkregen, zonder direct het basistijdvak te verschuiven. Een verschuiving van het basistijdvak zou bovendien slechts vertraagd de wijzigingen in de rentabiliteit van de landbouw kunnen volgen. Voor de taxatie is het echter van belang om het basistijdvak niet te dikwijls te wijzigen. Hoewel men hier tenslotte toch na een zekere tijdsduur toe over zal moeten gaan, zo kan men door manipulatie met een procentuele toeslag op de opbrengstwaarde, zo nodig een, op een bepaald ogenblik gewenste, aanpassing verkrijgen.

Het Zwitserse taxatiestelsel heeft, zoals ik hierboven heb betoogd, een duidelijke landbouweconomische grondslag en het zou ongetwijfeld hier te lande ook navolging verdienen. Een moeilijkheid is echter, dat wij niet beschikken over zodanige boekhoudgegevens over een reeks van jaren, dat deze als grondslag van een taxatiesysteem, gelijk het Zwitserse, dienst kunnen doen. Weliswaar beschikken wij over de jaren 1927/28 t/m 1938/39 over de bedrijfsuitkomsten der landbouwboekhoudbureaux, doch deze hebben het bezwaar, dat zij in de eerste plaats een lange crisisperiode bestrijken en bovendien geen rekening hebben gehouden met een volledige beloning van de handenarbeid

van de boer en de medewerkende gezinsleden, terwijl zij voorts in bepaalde onderdelen, bijv. de waardering van het in het bedrijf geïnvesteerde kapitaal, afwijken van de principieel betere opzet over de na-oorlogse jaren 1946/47 t/m 1949/50. Wat de L.E.I.-boekhoudingen betreft, deze zullen zeker, wat hun opzet betreft, aan de eisen voldoen, maar of hun aantal voldoende is, vermag ik niet te beoordelen. Zeker is wel, dat het aantal jaren, waarover zij zich uitstrekken, nog te gering is om een voldoende basis te kunnen vormen.

Men zal dus in Nederland voorlopig nog wel aangewezen zijn op de hierboven genoemde, gesystematiseerde intuïtieve taxatie binnen het raam van bepaalde normen, welke laatste men zal moeten trachten vast te stellen met behulp van de uitkomsten van zgn. typebedrijven⁶⁾.

Intussen zou het wel aanbeveling verdienen om na te gaan, in hoeverre het mogelijk zal zijn met behulp en uitbreiding van het bestaande materiaal, op den duur tot het Zwitserse systeem te kunnen overgaan. Want hoe een taxatie van landbouwgronden op bedrijfseconomische basis goed verantwoord en toch praktisch kan geschieden, daarvan geeft het Zwitserse systeem het „klassieke” voorbeeld.

Voorburg.

Ir S. H. DE JONG.

⁶⁾ M. J. Boerendonk: „Enige beschouwingen betreffende het taxatiewezen in ons land”, „De Pacht” 1947, blz. 247 e.v.

Rents in England

The two world wars have caused the legislation governing rent in this country to look like the Englishman's idea of a Dutchman's trousers. And no wonder. If there is anything which can be dignified by the name of principle running through this legislation, it is the simple concept of „How much is the rent?” with the answer „It's too much and the people cannot afford it anyhow”.

The word „rent” has been very much over-worked. The economists, for example, have their definitions; but here the meaning will be limited to the payment to the landlord for living in a house, or part of a house. It does not include the payment for living in a furnished house; that is right outside the scope of this article and is governed by different considerations than are present when fixing the rent of an unfurnished house. Shops and offices are also outside the boundaries. The reasons for leaving them outside are simply to bring the vast subject down to manageable proportions and because an effort will probably be made in Parliament to bring some sort of order into fixing the rent of unfurnished houses, a not unimportant part of our economic life. How serious or soon those efforts will be made and whether they will result in much alteration in the fundamentals is open to doubt. Rates, usually paid by tenants at the same time as rent, have also been excluded because they are payments to the local authority for services. The landlord merely acts as an agent.

Unfortunately the field is so full of footpaths, both large and small, that a little more time must be spent in distinguishing the main paths from the subsidiaries. And in order to do this, not only must the type of accommodation be defined, but also the class of landlord. Broadly speaking, at least three types of landlord have to be distinguished. First, there are the owner-occupiers. This class, not inconsiderable, grew up chiefly in the period between the wars, when the suggestion that it was better to own a house than pay rent to a landlord had more force than it has now. These owner-occupiers are not merely included from a sense of symmetry, but because they are making periodic payments for a term of years, usually not less than twenty years. These payments are regarded as rent, but here we shall be little concerned with owner-occupiers.

The two main classes of landlords are the local authorities and the private owner. This difference is important, for the legislation governing rent is divided into two main parts; one part covering each type.

Local authorities.

These authorities have a limited authority over parts of a County area. They are thus the third stage in the administration of the country. They might either build dwellings or award the contracts to private builders. This is, however, a point of detail; moreover, it does not matter very much whether the dwelling is a semi-detached house or the large multi-storied blocks of flats. The real point is that the local authorities own about one-tenth of the houses built before 1939 and about three-quarters of those erected since the end of the war. Thus, the importance of this class has been growing, but it still lags numerically behind the private owner. The local authorities, however, own large blocks of houses and are probably very much more powerful than the relatively unorganised and scattered private owner, even after allowing for the large property trusts. Since the Tory government came into power, the importance of the local authorities is diminishing but they are still building a large percentage of present-day dwellings.

Housing subsidies were first introduced as far back as 1919. The reason was that building costs were high and a decline in prices was foreseen. The men who had been fighting had been promised „a land fit for heroes to live in”; many of them had married and looked at the wealth accumulated by stay-at-home workers with envy and loathing. In these conditions the government considered that the local authorities should not let dwellings at the economic rent; laissez-faire had suffered so much in the Great War that a small subsidy would do no harm. It was to be granted for a short-time, and the burden on the tax payer would be small. That was the theory. Housing subsidies are still with us; they have just been increased; in 1950, they cost the Exchequer £ 30 millions and the local authorities £ 35 millions and every 250,000 dwellings built means another £ 10 millions a year. A Labour Party

spokesman has said that the position might be reached where the expenditure on housing subsidies would cost £ 200 millions a year. Needless to say the statement was made now that the Labour Party is in opposition and after the Labour Party had added greatly to the bill for housing subsidies.

It is not necessary to follow all the complications and contradictions of the 33 years of housing subsidies. The present position is that the local authorities borrow money from the Public Works Loan Board to pay the actual cost of building the dwelling. Thus, the annual cost of the dwelling to the local authority is compounded of (a) the interest and capital repayment on the loan, (b) the sum required to maintain the property in repair, and (c) the amount spent on administration. This annual cost is met by (a) the rent charged to the tenant, (b) the annual subsidy from the central government, and (c) by the amount of annual subsidy paid by the local authorities out of the rates.

Once the loan has been granted the interest rate cannot be varied. A change in interest rates only affects the cost of dwellings being built and planned. The second item in the annual costs has risen a great deal. One estimate puts the increase at 175 per cent between the end of September 1949 and March 1951. By now it must be in the region of 200 per cent or more. The administration costs have probably jumped by the same percentage, but this item is only a minor constituent.

On the other side of the Housing revenue account too, the items can be varied. Unlike the private owner, the local authority can change rents at will. So that increased costs can be, but need not be, passed on. Recently, the subsidy from the Central government was raised. Finally, any deficit can be made good out of the rates, that is to say from the householders in the local authority area. The changes which can be rung on these two sets of bells seems to be infinite. Changes rung on the bells of revenue produce, as in the world of campanology, different results on different people.

If the rent is raised; there is an outcry against the authority, and this protest is strengthened because the tenants do not differentiate, as we are doing here, between rent and rates. To the tenant, the payment to the rent collector is rent. If the rates were recently raised, the weekly payment to the rent collector went up, and to the tenant that is an increase in rent. If the rent, as we understand it here, is raised, the weekly payment goes up again. The tenant in the council house thinks that his weekly payment is always increasing, but he forgets that bigger rates affect the outgoings of the owner-occupier and the tenant of the private owner. Moreover, bigger rates mean either better services, higher wages for council workers or larger subsidies to council house tenants. And are not all three desirable?

If, however, the rates item in the revenue accounts is increased, rate payers not living in council houses ask themselves why they should help pay the rent for those who do. And since many modern council houses are better equipped than their counterpart built by the private owner, and since many tenants in the council houses are as well off as the majority of the community, the question seems to be a fair one. It is, of course, a matter of proportion. In the area where I live the number of council houses is small but increasing. At present, I have to pay a housing rate amounting to about 10 s a year. Admittedly, I grumble my 10 shillingsworth, but it does not break the bank. But I am a little alarmed to see that a year ago I paid only 2 s 6 d a year, and so, clutching my pocket, I wonder what next year will bring. Other areas with bigger council estates raise a much larger sum from their ratepayers. And this might affect me more closely if the rating of

houses is made uniform so that some areas will subsidise others.

There is a demand for a „means test“ of council tenants. If the tenant cannot pay an economic rent, some subsidy from local rates seems acceptable to most ratepayers. But the number of television aeras on council estates is causing a lot of friction. There is a demand for the subsidy to be counted as taxable income; if no liability exists, the tenant escapes. But the payment of income tax would only absorb part of the subsidy and it would not help the ratepayers who paid the subsidy, for income tax goes to the Central Exchequer.

Private owners.

Soon after the Great War of 1914-18 broke out some form of temporary rent control was thought to be desirable and so, in 1915, the first Rent Restriction Act was passed. Since then another fourteen have been added to the Statute Book. Obviously, this is a complicated mass of legislation. It does not apply to shops, furnished premises or offices or to very large properties. At one time in the inter-war period, rent control was abolished when the tenant gave up the house. The second period of rent control started in September 1939, and rents were frozen at the level then obtaining. There are, therefore, instances where the rent of a house not been varied since the golden sovereign days of 1914. The only change in the rent that can be made is to defray the cost of improvements or structural alterations. It will be remembered that rates have been excluded from the definition of rent, and that increases of this item can be transferred to the tenant. Subject to the minor adjustment following any improvements and to the increase in rates which affects all and sundry, many millions of tenants have not felt any increase in the cost of living in a house since 1939. The owner has suffered in three ways: the cost of repairs has risen, the net revenue is further diminished by higher taxation, and the capital invested has deteriorated. This is true whether the term „capital“ is defined as being real or financial. The war years prevented much repair being done to the property and the subsequent bills were more extensive than if the job had been done at once. On the financial side, the price of any investment depends on the income expected. As the income from a house cannot rise, the capital value cannot appreciate. In this sense, bricks and mortar are not a hedge against inflation.

Some of the conflicting interests of the council house tenant and occupier of a privately-owned house can be seen. The rent of the former can be raised, but the latter's cannot. The latter can be asked to pay more rates in order to help the former live at an uneconomic rent. That he himself lives at an uneconomic rent at the expense of a private landlord is ignored. Both sides conveniently forget that earnings have grown in the last fourteen years. The Ministry of Labour calculates that earnings are 165 per cent higher than in 1938. On this basis, some adjustment in rent control of privately owned dwellings is justified. And some examination of the privileged class of council house tenants is overdue.

Rent control is having a direct influence on council building. If a large house is converted into flats so that more than one family can live there, the rent will be fixed after the conversion has been made. The owner, already restricted by the rent control acts, has to gamble on the amount, if any, which can be expected as a return on the further investment. Not unnaturally, owners are refusing to take the risk. And so with many large houses under-populated, the housing lists are lengthened, and more council houses are demanded and will be built. The cost of this procedure is high both in financial terms and in human unhappiness. Eventually, there will be too many houses in this country for the population. The old fashioned house will go out

of favour, and the population will live in council houses, paying each other's subsidies. And to think that I consider a dog chasing his own tail has a defect in his intellectual make-up. Already, trouble with old rent-controlled houses can be seen. In Glasgow, for instance, the owners of one-sixth of the houses are making an annual loss, and the movement of giving houses to the Corporation without charge is gathering momentum. In about one-half of the cases the Corporation itself was unable to accept the free offer. Forbearing to make cracks at Scotsmen, I suggest that the position there is serious. According to reports from Manchester, houses are falling down at the rate of one a day.

The idea that the whole question should be investigated is good; but, once again, I express the doubt whether the tenants of privately owned dwellings will support a government which raises rents even a part of the 165 per cent that earnings have increased. The council house dweller feels he is doing his bit; the subsidy is his right in the welfare state. The owner-occupier trying to pay his own way wants no more burden. The private owner of a pre-war

house has either to be starved to death or find solace in suicide.

An example will demonstrate how ridiculous rents have become. The places concerned are all in the same area; I know each well. The first is a house of about 1936 with three bedrooms, two reception and a good garden; this is costing with rates 21 s per week. The second is a flat; it is a semi-detached type of house into two, a self-contained flat upstairs and one downstairs. There is no garden, a couple of bedrooms and one reception. Built since the war by a private builder for letting it costs 45 s per week. The third is a post-war council house; it has three bedrooms, one reception, a small garden, and other modern conveniences. It costs 26 s per week.

While it is true that the average cost of building a house has risen more than the average wage rate and hence a subsidy for some tenants might be justified, wage rates have risen by much more than the rent of the pre-war house. Unless something is soon done, the Tory landlords of pre-war houses might even have to consider voting for the nationalisation of houses.

Londen.

HENRY HAKE.

De steenkolensituatie in de Unie van Zuid-Afrika

Hieronder volgt een korte weergave van het „Verslag van die Kommissie van Ondersoek insake Steenkooltekorte” (1951).

Op 30 Augustus 1951 heeft de Gouverneur-Generaal van de Unie van Zuid-Afrika een commissie benoemd — waarin o.a. zitting had de in ons land welbekende Prof. J. Goudriaan — met de opdracht om:

„A. onderzoek in te stel na

- die oorsake van, en omstandighede wat aanleiding gegee het tot die onlangse steenkooltekort, en dergelijke tekorte wat in vorige jare ondervind is;
- die verhouding tussen plaaslike steenkoolbenodighede en uitvoere van steenkool; en
- in die algemeen, ander omstandighede of feite wat op die onderwerp van die ondersoek betrekking mag he;

B. aanbevelings te doen om 'n dergelijke toestand in die toekoms te voorkom en om 'n beplande en meer doeltreffende verspreiding van steenkool te bewerkstellig”.

De commissie heeft met haar werk zeer veel spoed betracht en kwam reeds op 8 Desember van hetzelfde jaar met haar rapport gereed. Deze spoed werd betracht om zo snel mogelijk aanbevelingen op te stellen teneinde mogelijke tekorten aan steenkolen, die in de toekomst mochten dreigen, te lenigen of te verhoeden.

In de inleiding van het rapport wordt melding gemaakt van vroegere rapporten, opgesteld door commissies, die een onderzoek hebben ingesteld naar de steenkolenreserves en de productiecapaciteit der mijnbedrijven, en men vond het niet nodig of wenselijk om thans hierop verder in te gaan.

De commissie zegt tenslotte in de inleiding, dat naar haar mening het probleem grotendeels op een kwestie van vervoer neerkomt, en daar het schijnt, dat het vervoer in toenemende mate de moeilijkheid zal blijven, beveelt zij nadrukkelijk aan, dat zonder verwijl en in nauwe samenwerking met de Zuid-Afrikaanse Spoorweg-Administratie een vollediger onderzoek ingesteld wordt naar alle aspecten, die op het vervoer betrekking hebben.

Het rapport bestaat uit 3 delen en wel:

deel I: de algemene achtergrond van het probleem der herhaalde steenkooltekorten in de Unie;

deel II: zie hierboven A. (a., b. en c.; onderzoek);
deel III: zie hierboven B. (aanbevelingen).

Deel I.

Allereerst enige gegevens omtrent productie, uitvoer en verbruik.

Jaar	Tot. prod. in mln ton	Tot. uitv. in mln ton	Tot. binnenl. verbruik in mln ton	Jaarl. verbruik index	pCt toename verbr. bov. vorig jaar
1946	25,6	4,5	21,1	100,0	—
1947	25,4	3,5	21,9	103,8	3,8
1948	26,5	2,3	24,2	114,7	10,5
1949	28,1	2,8	25,3	119,9	4,5
1950	29,2	3,1	26,1	123,7	3,2
					(gem. 5,9)

De commissie gaat vervolgens na hoe de ontwikkeling van het verbruik (index) staat t.o.v. de verzending en dan blijkt, dat in de betreffende periode van het tekort de spoorwegverzendingenindex achterblijft op die van het verbruik. Het grootste aantal klachten over tekorten aan kolen gedurende 1951 hield verband met de elektriciteitscentrales, toe te schrijven aan abnormale uitbreiding als ook aan het feit dat de spoorwegen blijkbaar niet bij machte waren aan de gestelde eisen van vervoer te voldoen.

Evenals in de meeste andere landen valt in de Unie een sterke toename te constateren in de vraag naar elektrische stroom, en ook daar verwacht men een blijvende toename in de toekomst. Ook in andere industrieën is een vermeerderd verbruik te verwachten.

Door verschillende oorzaken konden de Spoorwegen in de periode Jan./Aug. 1951 het vervoer niet aan, en daar het waarschijnlijk is, dat het verbruik in 1953 met nog 6 pCt zal stijgen, en de commissie meent, dat de Spoorwegen niet in staat zullen zijn het in 1952 beter te doen dan in 1950 en 1951, vreest zij in 1952 nog ernstiger steenkooltekorten dan in 1951, tenzij drastische stappen worden ondernomen om in de toestand, wat het vervoer betreft, verbeteringen aan te brengen.

Deel II.

a. Uit het onderzoek is gebleken, dat het maar weinig gescheeld had of verschillende elektrische centrales hadden bij gebrek aan voldoende kolenvoorraad geheel of gedeeltelijk moeten sluiten, niet alleen de

grote, ook de kleine centrales. Uit een studie van gegevens is de gevolgtrekking te maken, dat de trekkracht van de spoorwegen niet in dezelfde mate is toegenomen als het draagvermogen van de wagons, waardoor de gemiddelde vervoertijd van de mijn naar bestemming te veel tijd in beslag nam.

Het waren niet alleen de elektrische centrales maar ook sleutelindustriën, zoals de cement- en de steenindustrie, die door het kolentekort gedupeerd werden, terwijl in huisbrand niet voldoende kon worden voorzien, met al het ongerief van dien.

Bovendien is geconstateerd, dat de voorraden steenkolen bij de spoorwegdepôts zo ingeteerd waren, ook door achterstand in de kolenleveringen op het critieke moment, dat hier ook een van de oorzaken van de crisis van 1951 is.

Bij alles moet niet vergeten worden, dat de Z.-A. Spoorwegen voor een moeilijke taak stonden om gelijke tred te houden met de vraag naar vervoermiddelen. Zelfs thans ondervindt de levering van spoorwegmateriaal nog vertraging. Het is de overtuiging van de commissie, dat de nasleep van de na-oorlogse tijd verschillende factoren inhield, die de Spoorwegen beletten te handelen als onder normale omstandigheden het geval zou zijn. Dit vervoer is kwetsbaar omdat het totale verkeer van de Unie op de enige vorm van vervoer, nl. de Spoorwegen is aangewezen (er zijn praktisch geen binnenlandse waterwegen).

- b. De Commissie is eenparig van mening, dat de steenkolenindustrie van de Unie in staat behoort te zijn om alle steenkolen, waarvoor overzeese bestellingen kunnen worden verkregen, uit te voeren, zonder enige binnenlandse verbruiker te kort te doen wegens gebrek aan vervoersfaciliteiten. Er moet rekening gehouden worden met de binnenlandse behoeften voor bepaalde soorten kolen en de mijnen moeten worden aangemoedigd de exploitatie zo goed en juist mogelijk te ontwikkelen.
- c. Verder zijn allerhande studies gemaakt met betrekking tot de productie en het verbruik van diverse soorten kolen, de doeltreffendheid van het zeven, de vergruizing, de verdeling, de uitvoer, het wegvervoer enz. enz.

Deel III.

Dit deel van het rapport behandelt de vraag wat er aan te doen is om een dergelijke toestand (dus een kolentekort) in de toekomst te voorkomen en een doeltreffende spreiding van steenkolen te bewerkstelligen.

Alvorens specifieke aanbevelingen te doen verklaart de commissie dat *kwantitatief* bezien de Z.-A. Spoorwegen alle vervoer, dat hun aangeboden wordt, zo vlot mogelijk moeten behandelen en dat *economisch* bezien, de Z.-A. Spoorwegen niet maar geleid mogen worden, door overwegingen van winst of verlies, doch door de belangen van het land als geheel.

Het is dus noodzakelijk dat wanneer vervoertekorten ontstaan de Spoorwegen onmiddellijk en ongeacht meerdere kosten, uitbreiding van vervoer moeten improviseren. De maatregelen, die de Commissie ten slotte aanbeveelt, zijn de volgende:

1. Maatregelen om de huidige druk op de spoorwegen te verlichten door een maximum hoeveelheid vrachtvervoer over te dragen op andere verkeersmiddelen. Twee van de drie lange grenzen strekken zich uit langs de zee. Aanbevolen wordt kolen te vervoeren over de zeeroute van Lourenco Marques of Durban naar Kaapstad, Port Elisabeth en eventueel ook Oost-Londen. Aandacht moet

worden geschonken aan de ontwikkeling van een additionele uniehaven aan de Oostkust.

De spoorwegen moeten een behoorlijke reserve aan vervoervermogen krijgen en de Regering dient ernstige aandacht te schenken aan de verschaffing van kapitaal om hierin te voorzien. Het wegvervoer moet zo veel mogelijk gestimuleerd worden en uitgebreid om het spoorwegvervoer te verlichten.

2. Maatregelen om het draagvermogen (vervoercapaciteit) van de spoorwegen te verhogen. Het maximum draagvermogen kan alleen bereikt worden indien de vraag naar vervoer gelijkmatig over het gehele jaar verspreid wordt. Een behoorlijke contractuele verhouding tussen leverancier en verbruiker is hierbij noodzakelijk, vooral bij verbruikers van grote hoeveelheden steenkolen. De omloop van de wagons moet nauwkeurig nagegaan worden en boeten opgelegd worden bij onnodig staan blijven. De ontwikkeling van het vervoer moet langs statistische weg zorgvuldig worden gevolgd.

3. Maatregelen om het gehele jaar door gelijkmatiger vrachtverdeling op de Spoorwegen te bevorderen, vooral wat betreft het vervoer van steenkolen. In de slappe tijden (Dec. tot Juni) moeten de spoorwegen de verbruikers aanmoedigen gebruik te maken van het overschot aan wagons teneinde voorraden op te bouwen voor gebruik in de winter. Vooral de elektrische centrales dienen voldoende opslagruimte te hebben om in onvoorziene gevallen over voldoende kolen te kunnen beschikken. Zodra dus verslappening in het vervoer merkbaar wordt moeten de spoorwegen
  - a. voorraden kweken voor eigen verbruik;
  - b. verbruikers van steenkolen bewegen voorraden te vormen gedurende deze tijd.

4. Maatregelen om gelijkmatige en doeltreffender productie en distributie van steenkolen te verkrijgen voor het binnenlandse verbruik en voor uitvoer. In de allereerste plaats moet het binnenland voldoende worden voorzien al is ook de export van groot belang voor de kolenindustrie. Vroegere kolentekorten hadden meestal betrekking op bepaalde soorten kolen, daarom moeten de mijnen hier degelijke aandacht aan besteden, ook aan het zeven, enz.

De algemene conclusie van de commissie, waarmede zij haar rapport besluit, is, dat zij als haar overtuiging uitspreekt, dat ontvruchting van de brandstofvoorziening van het land te wachten staat met alle daaraan verbonden repercussies, tenzij onmiddellijk maatregelen getroffen worden om het gehele vervoersstelsel van de Unie van Zuid-Afrika te verbeteren.

In een minderheidsrapport van één lid der commissie wordt o.a. gezegd, dat het steenkolentekort in 1951, ofschoon in hoofdzaak te wijten aan ontoereikend spoorvervoer en faciliteiten, niettemin ook aan andere omstandigheden is toe te schrijven. De wenselijkheid van een steenkolenraad wordt aangegeven, waarin zowel producenten, verbruikers als vervoerders en regeringsvertegenwoordigers zouden zitting moeten nemen.

***

Zoals uit het bovenstaande blijkt liggen de moeilijkheden in Zuid-Afrika op een geheel ander vlak dan in West-Europa in het algemeen en in ons land in het bijzonder. Hier toch hebben wij te kampen met een reëel kolentekort, daar de eigen industrie niet bij machte is in voldoende mate te produceren, waardoor dus invoer uit andere landen noodzakelijk is, terwijl het tekort in Zuid-Afrika meer een vervoersprobleem is.

Heerlen.

J. A. BAKKER

INGEZONDEN STUK.

De heer Hermod Skånland schrijft ons:

In „E.-S.B.” from 21st of May (no 1826) is an article by Dr D. H. van Dongen Torman about prices of cellulose and pulp. I should like to make a few comments to this article and hope that you will find place for them in your journal.

Dr Van Dongen Torman holds that the price increase on these products during 1951 was stimulated by Scandinavian export duties. The Swedish (and Scandinavian) opinion about this question is mentioned in a footnote. As support for his point of view, Dr van Dongen Torman gives a table showing the Swedish export duties during the last 18 months. It is seen from this table that the export duties have become rather high. But this says of course nothing about the question whether the export duties have increased prices or if these duties only have transferred some of the profits in the pulp, cellulose and paper industries to the Government.

If there is free competition among the sellers in the market, it will not be possible for them to turn export duties over on the purchasers by means of higher prices. This statement may be easily proved, but on reflection it will probably be rather obvious.

The Scandinavian exporters of pulp etc. have not formed any monopoly, neither within the respective countries nor on an inter-Scandinavian base. It is known, however, that a number of Norwegian exporters in 1951 in some cases used a type of contracts making it a condition for sale that if export duties were increased or decreased, the contract might be denounced by either of the contracting parties. In practice this meant that the price would be changed in correspondence with the export duties. Only a very small part of the Norwegian exports was sold on such conditions, however, and their importance for Scandinavian export prices can certainly not have been great. As far as I know, these cases are the only evidence which may be given to the statement that the export duties have increased prices.

It then remains the question, if these export duties have decreased the volume of production, hence decreasing the supply and correspondingly increasing the prices. During the last years, however, the production volume has not been set by an equilibrium between marginal costs and price to producer. It has been determined by the supply of wood, which again is limited by the quantity which may be cut without causing damage to the forests. I think, therefore, it may safely be concluded that the export duties have not at any rate decreased the volume of supply.

If prices fall, the export duties will fall together with them and eventually disappear. Also this shows that they cannot in general be regarded as cost items.

The nature of the export duties in the internal economy has in the case of Norway been misunderstood by Dr van Dongen Torman. He says that these have been used to cover Government deficits. The surpluses on the Government's account in 1950 and 1951 were about 500 and 800 millions kr. respectively. Here E.R.P. grants and the social insurance systems are not included. Of the mentioned amounts about 125 and 275 millions kr. were export duties, partly on forestry products. Thus there was no deficit for the export duties to cover.

The reason for the export duties in Norway have been to counteract the redistribution of national income in favour of the export industries which was the consequence of the general rise in prices on the world market. Some of the profits in the industries which were most favoured by the boom, were therefore used for subsidizing such imported goods, the prices of which had increased most.

If we take the development of cost of living as a measure of inflation, this policy was anti-inflationary.

May it at last be said that the attack on the prices of forestry products are in Sweden, Finland and Norway regarded as seriously unjust. It makes it no better that the OEEC has been used for this purpose. Many prices have risen, those of some products no less than those of pulp and cellulose. Within the OEEC countries only the latter have been deliberately cut by the purchaser nations. And that even without representatives from the producer countries being present to defend their views at the meeting in London, where the purchasers agreed to cut the prices. The action and the procedure followed, seem to the Scandinavian countries to be a demonstration of the right of the stronger, a right which we hope in the future shall not too often be applied to the economic cooperation in Europe.

Naschrift.

De heer Skånland stelt twee punten uit mijn artikel nader aan de orde.

1. Mijn overtuiging, dat de exportheffingen de stijging der celluloseprijzen heeft bevorderd, wordt niet gedeeld. Onder de omstandigheden — die in mijn artikel werden beschreven — is het uiteraard moeilijk met zekerheid vast te stellen welke de causale relatie is, m.a.w. óf de exportheffingen stegen omdat de prijzen van cellulose stegen, als gevolg van andere invloeden, óf dat deze heffingen zelf ook weer de prijzen beïnvloedden. Ter ondersteuning echter van mijn betoog mogen twee factoren genoemd worden:

- a. een stijging van de celluloseprijzen ten gevolge van kostenstijgingen heeft een verhoging der exportheffingen ten gevolge. De producenten zullen in hun prijsnoteringen deze verhoogde heffing incalculeren;
- b. de exportheffing wordt omhoog gedreven door fabrikanten die — profiterend van de marktsituatie — extra hoge prijzen voor hun goederen bedingen. De „gematigde” aanbieders zullen eveneens de hogere heffing moeten betalen en natuurlijk geneigd zijn deze op de afnemer te verhalen.

Hieraan zij toegevoegd, dat het naar mijn mening niet zo is, als door de heer Skånland wordt verondersteld, dat tussen de aanbieders geen afspraken omtrent prijzen bestonden. Vele der fabrieken hebben hun prijzen ongaarne verhoogd en ook verkocht *beneden* de prijzen die te bedingen waren. Vrijwel voortdurend heeft er tussen de fabrikanten — op slechts enkele uitzonderingen na — overleg plaats gevonden omtrent de prijs en het feit dat de meeste fabrieken dezelfde prijzen noteerden, moge als illustratie dienen. De prijs werd in onderling overleg door de producenten per kwartaal vastgesteld en de afnemers accepteerden deze prijzen gretig daar ze over het algemeen — gezien de marktsituatie — matig genoemd konden worden.

2. Omtrent de besteding van de opbrengsten der heffingen in Noorwegen moet ik inderdaad een correctie maken. De opbrengsten werden nl. grotendeels gestort in het fonds, waaruit subsidies — bijv. op geïmporteerde voedingsmiddelen — werden gegeven. Omtrent de kaspositie van dit fonds ben ik helaas niet geïnformeerd, doch in ieder geval zijn de gelden wederom uitgegeven. Als een „business cycle equalisation charge” kan de heffing dan ook niet worden beschouwd.

Huizen, N.-H.

Dr D. H. VAN DONGEN TORMAN.

BOEKBESPREKING

A. L. Grader van der Maas: Handboek voor documentaire credieten. Uitgegeven door de Stichting tot bevordering van de studie van het Bank- en Effectenbedrijf. 375 blz., f 17,50.

Bovenstaand boek wil, zoals uit het voorwoord blijkt, de leek en de bank-employé behulpzaam zijn, zich op het gebied van documentaire credieten te oriënteren.

De schrijver heeft inderdaad vrijwel het gehele terrein van de praktijk der behandeling van documentaire credieten onder de loupe genomen en een schat van ervaringsmateriaal verwerkt.

Het beste en tevens nuttigste hoofdstuk is het 7e, dat over het onderzoek van de door een begunstigde aangeboden documenten handelt. Hier wordt met grote kennis van zaken en zonder onnodige franje een handleiding verstrekt over de eisen, waaraan de bij de bank aan te bieden documenten moeten voldoen en een uiteenzetting over het „hoe” en „waarom” gegeven, die men wel in handen van alle exporteurs, scheepvaartmaatschappijen, expediteurs en assuradeuren zou wensen.

Nuttig is ook, dat bepaalde begrippen op het gebied van documentaire credieten, waarover vaak misverstand bestaat, uitvoerig worden gecommentarieerd; zo bijv. op blz. 29 het verschil tussen confirmeren en adviseren en op blz. 136 e.v. het overdraagbare crediet, terwijl het diagram op blz. 104/105 uitstekend is.

Minder juist lijkt het daarentegen, dat de schrijver enkele malen het hele arsenaal van benamingen te voorschijn haalt, waaronder de verschillende vormen van documentaire credieten in de diverse landen te boek staan. Dikwijls gaat het dan om nuance-verschillen, die voor de doorsnee-lezer onbelangrijk zijn, terwijl het noemen van al deze benamingen slechts kan bijdragen tot de verwarring in de terminologie, waartegen de schrijver blijkens zijn uitlatingen op de blz. 11, 30, 43, 107, 123, 136, 149 zelf zo terecht stelling neemt.

Verder stoort in de principiële uiteenzetting over het hetroepelijke crediet de lange uitweiding over de correspondenten, die een bank in het buitenland heeft (blz. 18/19), afgezien nog van het feit, dat men zich afvraagt, wat de schrijver onder een „min of meer zeer innige” relatie verstaat:

Dit betreden van zijpaden, zonder dat de noodzaak hiertoe voor de hand ligt, is trouwens inhaerent aan het gehele begin van het boek; onder een overdaad van bijkomstigheden gaan de hoofdzaken vaak schuil, zodat aan de overzichtelijkheid afbreuk wordt gedaan. Waarom moet bijv. aan het begin van het boek (blz. 36), als het gaat om het trekken van de grote lijnen, aandacht worden besteed aan bijzondere afspraken met de leverancier? Dit is toch een punt, dat veel beter past in het latere hoofdstuk over de controle der documenten?

De overweging, dat wat meer systeem in de behandeling der grondbegrippen de voorkeur had verdiend, kan de in het algemeen gunstige indruk van het boek echter niet te niet doen. Dat de schrijver zich veel moeite heeft gegeven, alle aspecten van het negociëren van documentaire wissels, een zeer ingewikkelde materie, te belichten, is wel bijzonder te loven, terwijl ook zeer terecht aan het eind van het boek de „Uniforme Regelen en Usances met betrekking tot documentaire credieten” worden opgenomen, de basis van elke credietopening en iedere documentencontrole bij de banken hier te lande.

Rotterdam.

A. v. d. MADE.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek, ook na het passeren van deultimo, vrij krap. In verband met het niet zeer grote aanbod van callgeld bleef de callgeldnotering de gehele week op $\frac{3}{4}$ pCt, dus $\frac{1}{4}$ pCt boven het minimum, gehandhaafd. Bij sommige termijnen schatkistpapier was enige verkoopdruk te constateren; in verband hiermede bewogen de marktdisconto's zich voor 8-11 maandspapier op en voor de kortere termijnen slechts weinig beneden het officiële disconto van jaarspromessen (1 pCt).

Belastingbetalingen worden wel als een der oorzaken van onttrekkingen aan het bankwezen, die hiervoor verantwoordelijk zouden zijn, genoemd. Het valt echter op, dat bijv. op de weekstaat van De Nederlandsche Bank per 1 September jl. de saldi van Nederlandse banken slechts f 48 mln bedroegen (25 Augustus jl. f 55 mln), terwijl tussen beide laatstgenoemde data toch f 71 mln schatkistpapier uit de portefeuille der circulatiebank werd verkocht, uiteraard voornamelijk aan banken. Veeleer dan onttrekking van gelden aan het bankwezen lijkt daarom de door de banken bij de belegging van liquide middelen in schatkistpapier gevolgde politiek oorzaak der huidige geldmarktverkrapping.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt blijven de koersschommelingen, tot uitdrukking komend in het algemene aandelenindexcijfer, van geringe omvang; deze index beweegt zich nu reeds bijna twee maanden met vrij nauwe grenzen om 136. Grote aandelenemissies, de voornaamste oorzaak van koersdaling gedurende de laatste jaren, blijven momenteel evenzeer achterwege als vrees voor de gulden, na de oorlog de voornaamste motor voor koersstijging. Weliswaar is de conjunctuur in vele bedrijfstakken hier te lande over haar hoogtepunt heen, doch de marges, begrepen in het gemiddeld relatief lage percentage van de winst, dat in de vorm van dividend wordt uitgekeerd, alsmede in het relatief hoge aandelenrendement, maken dat conjuncturele overwegingen thans slechts weinig invloed op de koersen hebben.

De stroom van $4\frac{1}{4}$ pCt gemeente-emissies is nog steeds niet ten einde. Gedurende de verslagweek werden o.a. de emissies aangekondigd van f 10 mln Unie van Groninger Gemeenten, f 9 mln Gorinchem en f 20 mln Bank voor Nederlandsche Gemeenten. De emissie Rotterdam, groot f 15 mln, werd overtekend. In vele gevallen blijken de grote leningen meer succes te hebben dan de kleine; de gemakkelijker verhandelbaarheid zal de voorkeur van de institutionele beleggers — de voornaamste inschrijvers bij de obligatie-emissies — in het algemeen naar de eerste doen uitgaan.

Aand. indexcijfers.	29 Aug. 1952	5 Sept. 1952
Algemeen	135,7	136,6
Industrie	191,0	192,7
Scheepvaart	152,6	154,6
Banken	120,9	120,5
Indon. aand.	44,0	44,1
Aandelen.		
A. K. U.	151	153½
Philips	155	157
Unilever	173	174½
H. A. L.	142½	144
Amsterd. Rubber	79	78¾
H. V. A.	92	93
Kon. Petroleum	320½	322¾
Staatsfondsen.		
2½ pCt N. W. S.	74¾	757/16
3-3½ pCt 1947	900/16	9011/16
3 pCt Invest. cert.	91¾	91¾
3½ pCt 1951	96	95¾
3 pCt Dollarlening	94¾	94¾
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	94¾	94¾
3½ pCt Bataafsche Petr.	97¾	97¾
3½ pCt Philips 1948	95¾	94¾
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	90	90

J. C. BREZET.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Maandstaat op 31 Augustus 1952

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen . . . f. 15.047.778.07	Kapitaal . . . . . f. 45.000.000.-
Nederlands	Reserve . . . . . „ 16.500.000.-
Schatkistpapier . . . 553.400.000.-	Bouwreserve . . . . . „ 1.000.000.-
Ander Overheidspapier „ 34.573.600.-	Deposito's op Termijn „ 182.651.110.95
Wissels . . . . . „ 5.336.962.35	Crediteuren . . . . . „ 591.814.905.37
Bankiers in Binnen- en	Geaccepteerde Wissels „ 6.411.63
Buitenland . . . . . „ 26.336.383.39	Door Derden
Effecten en Syndicaten „ 11.089.290.46	Geaccepteerd . . . „ 1.067.541.51
Prolongatiën en Voor- schotten tegen Effecten „ 14.863.419.03	Overlopende Saldi en
Debiteuren . . . . . „ 175.605.757.27	Andere Rekeningen „ 11.753.646.29
Deelnemingen (incl. Voorschotten) . . . „ 10.040.425.18	Reserve voor Verleende
Gebouwen . . . . . „ 3.500.000.-	Pensioenen . . . . . „ 631.980.32
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen „ 631.980.32	
<u>f. 850.425.596.07</u>	<u>f. 850.425.596.07</u>

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij

H. A. M. Roelants
Schiedam

Advertentie-opdrachten

voor het volgende nummer
dienen uiterlijk 16 September
v.m. in het bezit te zijn van
de Advertentie-afdeling
Postbus 42, Schiedam.

GEMEENTE GORINCHEM

UITGIFTE van

f 9.000.000,- 4¹/₄% 30-jarige obligatiën
in stukken van nom. f 1000,- aan toonder,
waarvan reeds f 3.000.000,- obligatiën
op inschrijvingsvoorwaarden zijn geplaatst.

De opbrengst der lening komt tot een bedrag
ad f 6.190.000,- ten goede aan een aantal
gemeenten, gelegen in de Alblasserwaard, de Vijf-
heerenlanden en het Land van Heusden en Altena,
die, naast de aansprakelijkheid van de Gemeente
Gorinchem, ieder, voor zover haar uiteindelijk
aandeel betreft, zich garant hebben verklaard
voor de betaling van rente, aflossing en kosten.

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op
bovengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld op

DONDERDAG, 11 SEPTEMBER 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

ten kantore van:

de Heren HOPE & Co.,
de AMSTERDAMSCH E BANK N.V.,
DE TWENTSCHE BANK N.V.,
de INCASSO-BANK N.V.,
de ROTTERDAMSCH E BANK N.V.,
de N.V. BANKIERSKANTOOR VAN LISSA & KANN,

te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Gorinchem,
voor zover aldaar gevestigd,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 4 Sep-
tember 1952. Exemplaren van het prospectus en
inschrijvingsbiljetten zijn bij genoemde kantoren
verkrijgbaar.

**Burgemeester en Wethouders
der Gemeente Gorinchem**

GORINCHEM, 4 September 1952.

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,-, overige landen f 28,- per jaar,
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk
Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M.
Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-
tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures”
en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie
behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te
weigeren.

Losse nummers 75 cts.

De katoenindustrie van continentaal West-Europa en de toekomst van de wereldmarkt voor katoenen manufacturen

I. Inleiding.

Het zal in September a.s. voor de eerste maal in de geschiedenis zijn, dat de grote problemen, die samenhangen met de internationale handel in katoenen manufacturen, op het breedst mogelijke vlak besproken worden. Daartoe komen de industriële vertegenwoordigers van de vijf meest belanghebbenden: India, Japan, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en West-Europa in Londen en Buxton bijeen.

In tegenstelling tot de overige vier deelnemers aan de conferentie is de groep van continentaal West-Europa zeer heterogeen. Het lijkt ons daarom gewenst de positie van deze landen, vertegenwoordigd door een delegatie, waarin onder andere de belangrijkste vijf exporteurs zitting hebben, hier nader te omlijnen.

Door de spreiding van de productiecapaciteit over de verschillende textielcentra in West-Europa verliest men immers maar al te vaak de belangrijkheid van deze groep uit het oog. Vandaar dan ook het nut de Westeuropese combinatie aan de vooravond der besprekingen als het ware op papier te formeren en haar betekenis voor het probleem van de krachtsverhoudingen op de wereldmarkt te schetsen.

Zetten wij ons tot het samenstellen van een dergelijk overzicht, dan ligt het voor de hand, dat wij dit trachten te doen tegen een achtergrond van de gehele internationale productie en consumptie van katoenen manufacturen. Het feit, dat aan deze conferentie ook zulke belangrijke groepen van producenten wordt deelgenomen, maakt deze uitbreiding vrijwel tot een gebiedende eis. Een al te beperkt gehouden beschouwing zou anders van te weinig betekenis zijn; zeker zal ze niet de interesse der overige deelnemers aan de conferentie vermogen op te wekken.

Dat velen grote waarde hechten aan het houden van een dergelijke internationale conferentie blijkt zowel uit de grote deelneming als uit de omvangrijke materie, die men hoopt te behandelen. Weliswaar is de agenda voorlopig nogal vaag gesteld, daarbij is zij zeer rekbaar geredigeerd, hetgeen aanleiding geeft tot de verwachting, dat er meerdere punten aan zullen worden toegevoegd¹⁾.

Dit zou geheel in de lijn der historie liggen, want er valt een logische ontwikkeling in de serie der besprekingen tussen de grootmachten in de wereld der katoenverbruikers te bespeuren. Zij loopt vrijwel parallel met de geleidelijke terugkeer tot meer normale toestanden.

Roepen wij de eerste bijeenkomst, die tussen Engeland en de Verenigde Staten, in gedachten (April 1948, Londen), dan zien wij hoe de katoenindustriëlen van beide landen zich toentertijd moeizaam en aarzelend een beeld trachten te vormen van de verhoudingen in de nog zeer beperkt gehouden textielmarkt direct na de oorlog. Tijdens de tweede bijeenkomst, waaraan drie landen deelnamen

(Mei 1950, Osaka), vormde meer nog dan in Londen het Japanse probleem de hoofdschotel, zij het dat de gastheren toentertijd noch de vrijheid van productie kenden, noch de terugkeer tot een vrij politiek handelen konden voorspellen.

Daarvoor en ook nadien werden speciaal door het initiatief van de Cotton Board weliswaar nog enkele contacten gelegd. Deze beperkten zich echter meest tot informatieve besprekingen op kleinere schaal met de vertegenwoordigers van de katoenindustrie in India (December 1950), Frankrijk en Nederland. Ook de sfeer waarin deze besprekingen gehouden werden — men verkeerde nog steeds in de gevaarlijk gemakkelijke periode van de „sellers' market” — dreef niet direct tot grote spoed bij het behandelen van alle vraagstukken in groot verband.

Hoe totaal verschillend liggen de problemen thans; nu er veel meer tekening in de situatie is gekomen, nu ook de internationale handel in katoenen manufacturen de eerste ernstige recessie na de oorlog doormaakt, nu men zich daarbij ten slotte terecht afvraagt of conjuncturele dan wel structurele wijzigingen het beeld overheersen. Daar allerwegen dit laatste vermoed wordt is het begrijpelijk, dat onder zulke omstandigheden de wens geboren wordt de situatie wederom, zij het ditmaal op het breedst mogelijke internationale vlak, onder de loupe te nemen.

Want, men moge nu reeds zeven jaren van betrekkelijke politieke vrede kennen, niets wijst er op, dat de economische krachten zich in deze periode reeds in hun onderlinge strijd hebben uitgebalanceerd. Wij zouden haast willen zeggen integendeel.

Een korte terugblik toont hoe sterk het beeld van de exporten der vijf grote landen op het gebied van de katoenverwerking wisselde, hoe eigenlijk de strijd om de hegemonie thans eerst goed ontbrand is. En niets wijst er bovendien op, dat de lijn der ontwikkeling, die men met enige moeite toch wel meent te kunnen uitstippelen, straks niet in een andere niet te voorziene richting af zal buigen.

Uit onze poging om de continentaal-Westeuropese groep juist wat uitvoeriger te schetsen tegen de achtergrond van de internationale probleemstelling der wereld-textielmarkt, leide de lezer echter vooral niet af, dat hij hier over dit laatste een allesomvattende beschouwing voor zich krijgt. Er zijn immers van verschillende zijden de laatste tijd zoveel belangwekkende studiën aan dit onderwerp gewijd, dat wij ons niet kunnen voorstellen, dat men met de uitbreiding van deze omvangrijke literatuur erg gebaat is.

Ook bieden de vele statistische gegevens, die op gezette tijden in Japan, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten over deze materie gepubliceerd worden, velen ongetwijfeld reeds voldoende houvast voor een eigen oriëntatie. Wij menen daarom aan onze beperkte doelstelling te mogen vasthouden.

Door voornamelijk de Westeuropese groep te beschrijven achten wij ons ten slotte ontslagen van de plicht richtlijnen te ontwerpen tot oplossing van de vele problemen, die in een beschouwing toch onwillekeurig gesteld moeten worden. Aan de vooravond van de conferentie zou dit o.i. wel erg prematuur zijn.

Bovendien moet hier direct opgemerkt worden, dat schrijver dezes nauwelijks de tijd zal vinden om deze studie met zijn collega's in delegatieverband te bespreken. Mochten

¹⁾ De agenda omvat:

1. To consider the prospects for international trade in cotton textiles in the years immediately ahead in the light of:
  - a. Statistical estimates of the total volume of trade likely to be available and
  - b. Estimates tabled by each participating country of the volume of export trade in cotton textiles they consider they may reasonably expect to achieve.
2. To consider the possibilities of the expansion of the consumption of cotton textiles and international trade therein for the benefit of all participating countries.
3. Final declarations or resolutions to be tabled in the light of discussions of the above items.

dus in het navolgende hier en daar toch bepaalde stellingen geponeerd worden, dan geschiedt dit geheel en al voor de verantwoording van de samensteller.

II. De omvang van het productie-apparaat in continentaal West-Europa.

Het is niet onze bedoeling een lang historisch overzicht te geven ten einde de omvang van het productie-apparaat op het vasteland van West-Europa logisch te verklaren. Wij menen korthedshalve te mogen volstaan met het reproduceren van enkele totaalcijfers. Voor de detaillering wordt naar de hierbijgaande bijlage A1 verwezen.

Allereerst vergelijken wij de Europese productiecapaciteit uitgedrukt in 1.000 spindles in de periode tussen de beide wereldoorlogen, het tijdvak direct na de crisis der jaren dertig en enkele jaren na 1940/45. Tegelijkertijd noemen wij hier ter vergelijking de capaciteiten van de overige, belangrijke productiecentra.

Productiecapaciteit van de internationale katoenindustrie (1.000 spindles)^{a)}

	1928/29 (gem.)	1938/39 (gem.)	1950
India	8.704	10.054	10.849
Japan	6.530	11.502	5.244
Ver. Koninkrijk	55.917	36.322	28.152
Ver. Staten	34.829	25.911	23.183
West-Europa	35.800 ^{b)}	36.393 ^{b)}	29.613 ^{b)}
	141.780	120.182	97.041
Amerika: Noord (excl. Ver. Staten)	1.991	2.043	2.126
Amerika: Zuid	3.002	3.134	4.772
Azië (excl. India/Japan)	3.752	4.860	6.305
Oost-Europa	13.299 ^{b)}	15.970 ^{b)}	14.449 ^{b)}
Andere landen	1.280	266 ^(?)	1.300
Totaal	165.104	146.455	125.993

Hoewel het zeer verleidelijk is uit deze tabel enkele conclusies te trekken, is het juist de capaciteitscijfers eerst te completeren met een overeenkomstige vergelijking van het katoenverbruik der spinnerijen. Daaruit valt pas op te maken in welke mate de aanwezige capaciteit in feite benut werd. Het Japanse voorbeeld; waarbij van de opgestelde apparatuur vóór 1940 niet meer dan $\frac{2}{3}$ à $\frac{3}{4}$ in bedrijf was (doch dan ook in ploegen), geldt hier als nuttige waarschuwing^{d)}. Wij zullen zien, dat Japan in dezen heus niet alleen staat.

Katoenverbruik van de spinnerijen (in 1.000 „actual bales”^{e)})

	1928/29	1938/39	1950/51
India	1.997	3.544	3.388
Japan	2.766	2.721	1.591
Ver. Koninkrijk	2.800	2.435	2.178
Ver. Staten	7.043	6.852	10.638
Cont. West-Europa	5.270 ^{f)}	4.832 ^{f)}	5.586 ^{f)}
	19.876	20.384	23.381
Amerika: Noord (excl. Ver. Staten)	395	481	907
Amerika: Zuid	550	901	1.943
Azië (excl. India/Japan)	2.055	2.045	2.762
Oost-Europa	3.038 ^{f)}	3.680 ^{f)}	3.832 ^{f)}
Andere landen	18	432	481
Totaal	25.932	27.923	33.306

Vergelijken wij thans de beide tabellen, dan is naar het ons voorkomt het gebruik van de term „big five” voor de zich in Londen verenigende delegaties wel te motiveren. Immers, houden wij rekening met de voor ons „bereikbare” wereld, dan vertegenwoordigen zij 87 pCt van de

^{a)} Cijfers ontleend aan gegevens van de „International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Association”.

^{b)} De capaciteit van Oost-Duitsland werd in de eerste 2 per odes gevoegd bij West-Europa; de schatting van deze capaciteit kwam na de oorlog de groep Oost-Europa ten goede.

^{c)} Men zie ook het artikel van Prof. Dr J. Wisselink: „De structuur der Westeuropese textielindustrie” in „E.-S.B.” van 11 Mei 1949.

^{d)} Bron: International Federation. Het begrip „running bales” hanteren wij ongaarne. Voor vergelijkingsdoeleinden kon het echter wel dienst doen.
^{e)} West-Europa in de eerste twee kolommen incl., in 1950/51 exclusief Oost-Duitsland.

spincapaciteit met bijna $\frac{4}{5}$ van het katoenverbruik. De groep West-Europa controleert $\frac{1}{4}$ van de capaciteit en verzorgt 19 pCt van de productie.

De cijfers leren ons echter meer, speciaal als men de periodes 1928/29 en 1938/39 in de beschouwingen opneemt. Allereerst zien wij het merkwaardige contrast tussen de daling van het aantal spindels en de stijging van het katoenverbruik. Voor insiders behoeft dit verschijnsel misschien weinig verklaring. De modernisering van het machinepark, de opvoering van de efficiency, het toenemen van het ploegenwerk, dit alles draagt zoals zij weten tot het ontstaan van dit contrast bij. Voor hen, die minder thuis zijn in deze materie, zij het een waarschuwing, cijfers van een teruggelopen capaciteit niet zonder meer als een verlies te bestempelen.

Een tweede karakteristiek is de opmars van de jonge industrielanden uit de eertijds agrarische gebieden in Azië (zie India) en Zuid-Amerika. Daartegenover staat dan de teruggang in capaciteit van de bakermat der katoen-spinnerij: Engeland. Andere, „oude” industriegebieden als West-Europa en de Verenigde Staten mogen momenteel in capaciteit minder sterk te boek staan, vooral de Verenigde Staten bereiken met de geïnstalleerde spindels een fantastische productie.

Als derde punt springt nog naar voren hoe sterk de vernietigende invloed van de wereldoorlog op sommige katoenindustrieën heeft ingewerkt (Japan, Duitsland). De verbruikscijfers duiden hierbij echter wel op een relatief snel herstel.

We zijn er ons volkomen van bewust, dat noch een opstelling van de spindelaantallen, noch de registratie van het katoenverbruik^{g)} een afdoende antwoord geeft op alle vragen betreffende de juiste verhouding der krachten op internationaal gebied. Toch hebben zij als grof vergelijkingsmateriaal waarde.

Gaan wij echter over naar de volgende bedrijfsfase, die der katoenweverijen, dan wordt het nog moeilijker. De statistieken over de aantallen looms zijn namelijk veel minder frequent en degelijk verzorgd. Laten wij hopen, dat in deze ernstige leemte spoedig voorzien wordt. Het feit, dat de International Federation op verzoek van haar Benelux-leden de loom-census uit 1936 in 1952 zal herhalen, geeft daartoe alle hoop.

Volstaan wij hier dus met het vermelden van de trend, waarin de weefcapaciteit zich heeft uitgebreid, zulks naar aanleiding van enkele cijfers uit een recente studie over deze ontwikkeling.

Productiecapaciteit van de katoenweverijen (1.000 looms)^{h)}

	1928	1933	1940	1949
Europa	1.929	1.777	1.734	1.677
Azië	279	515	536	459
Amerika	872	766	600	634
Overige gebieden	35 ^(?)	2	6	10
Totaal	3.115	3.060	2.876	2.780

Doordat de informatiebron geen overeenkomstige groepering als bij de spindels mogelijk maakt, is het ondoelmatig gelijke verschuivingen op te sporen. Deze zouden trouwens alleen beoordeeld kunnen worden aan de hand van meer details over geautomatiseerde productie, ploegenwerk, etc.^{h)}. Toch blijkt zowel uit deze cijfers als uit de tabel der katoenconsumptie, dat ook hier een tegenstelling waarneembaar is tussen de geleidelijk inkrimpende weefcapaciteit en de steeds toenemende productie.

Ook in de weverijsector verliest de oude wereld terrein en winnen de jonge industrielanden. Ook hier openbaart

^{g)} Men denke aan de verhouding „mule-spindle”, „ring-spindle”, het per land sterk variërende gemiddelde garenummer, etc.

^{h)} Dr H. Kickum, Strukturwandlungen und Entwicklungstendenzen der Weltbaumwollindustrie, Münster, 1952.

ⁱ⁾ Enkele details worden in Bijlage A 2 weergegeven.

zich de leidende rol van de katoenindustrie in elke industrialisatiewedloop. Of deze nu voortspuit uit de trek van de industrie naar de grondstof toe (zie Brazilië en India), of dat andere motieven — politieke, nationalistische — een rol spelen, het verschijnsel komt zo sterk naar voren, dat wij het niet mogen negeren. Typerend is daarbij, dat bij de katoenindustrie de weverijsector tijdelijk prioriteit geniet. De inkrimping van de capaciteit is hier in wezen ook geringer dan bij de spinnerij¹⁰⁾.

Daar wij nu constateerden, dat de tabel van de weefcapaciteit ons onvoldoende houvast biedt, laten wij ten slotte de meer gedetailleerde cijfers over de productie van katoenen stukgoederen volgen. Dank zij het feit, dat wij deze kunnen ontlenuen aan de Trade Letters van de Cotton Board, die ons ook over de omvang van de internationale handel zo uitstekend informeren, is straks een vergelijking met im- en exporten mogelijk. De verschillen in de belangen van de „big five” bij de wereldhandel komen daarmee ook beter tot hun recht.

Wereldproductie van katoenen stukgoederen

(mln yds./sq. yds./th.q.)¹¹⁾

	1936/38	1948	1949	1950	1951
India	3.965	4.320	3.906	3.668	4.076
Japan	4.387	923	984	1.542	2.216
Ver. Koninkrijk	3.500	2.140	2.200	2.330	2.422
Ver. Staten	8.530	10.900	9.500	11.100	11.341
West-Europa	6.464	6.291	7.073	8.124	8.701
	26.846	24.574	23.663	26.764	28.756
Afrika	97	318	238	259	300
Amerika: Centraal	424	530	474	524	459
Noord	240	268	269	320	310
Zuid	1.198	1.880	1.901	1.911	2.024
Azië	239	220	367	373	389
Australië/N.Z.	10	24	35	35	32
Totaal	29.054	27.814	26.947	30.186	31.270

Zoals wij dit bij het overzicht van de spincapaciteit deden, waarschuwen wij ook ditmaal voor het te haastig maken van gevolgtrekkingen. Zeker, zowel de teruggang van de Engelse productie, de opkomst van Zuid-Amerika, de oorlogsschade van Japan als de opvoering van de productie in de Verenigde Staten zijn hier goed waarneembaar. Het herstel van de productie in West-Europa na de slagen van de crisis der jaren dertig is niet voor alle landen van die groep gelijk (zie Bijlage A3).

Toch zijn wij er ook met deze tabel nog niet. Ons doel is immers de situatie op de wereldmarkt te leren kennen. Ook al heeft bijv. een land een enorme productiecapaciteit, bepaalt het zich hoofdzakelijk tot het bevredigen van de behoefte op een — uit de aard der zaak beschermde — binnenlandse markt en neemt het, internationaal schijnbaar gedesinteresseerd, genoegen met een opportunistisch afstoten van een relatief gering percentage van de productie op de exportmarkt, dan vervult het in het internationale plan toch een andere rol dan men afgaande op capaciteits- en productiecijfers zou vermoeden.

Zulk een contrast bieden bijv. de Verenigde Staten en Japan. Hoewel Amerika in 1951 het vijfvoudige aan productie opracht, werd het door Japan op de exportmarkt in volume met $\frac{1}{3}$ geslagen.

In de volgende paragraaf daarom iets meer over het aandeel van de landen, die op de conferentie in Londen/Buxton vertegenwoordigd worden, in deze internationale handel.

III. Het aandeel van West-Europa in de internationale handel in katoenen manufacturen.

De wereldhandel in katoenen stukgoederen heeft de laatste jaren vooral veler aandacht getrokken. Direct na

de oorlog was het boeiend na te gaan hoe hier de machtsverhoudingen lagen. Even later trokken de verschuivingen, die zich op dit terrein in snel tempo manifesteerden, de belangstelling.

Daar wij nog midden in de na-oorlogse ontwikkeling zitten, is het zeer moeilijk zich een zuiver beeld over de toekomst te vormen. In deze studie trachten wij immers de trend van de structurele ontwikkeling op te sporen. Maar al te vaak werd deze de laatste jaren echter door ogenschijnlijk sterkere, zij het tijdelijke conjuncturele invloeden in een andere richting omgebogen.

Het bevredigen van de inhaalvraag na de oorlog, het vollopen van de pijpleidingen der distributie, de invloed van de Korea-hausse, de sterke schommelingen in de katoenprijzen, de kunstmatige afsnoering van belangrijke afzetgebieden door politieke en/of monetaire maatregelen, al deze impulsen¹²⁾ vertroebelen het algemene beeld zeer sterk.

Het leek ons goed ook aan de weergave der export- en importverhoudingen een waarschuwing vooraf te laten gaan, vooral de grote schommelingen in de cijfers niet al te zwaar te wegen.

Exporten van katoenen manufacturen

(mln yds./sq. yds./th.q's)¹³⁾

	1936/38 (gem.)	1948	1949	1950	1951
India	808	308	466	1.109	776
Japan	2.511	449	744	1.088	1.082
Ver. Koninkrijk	1.719	761	904	822	865
Ver. Staten	252	940	898	560	809
West-Europa	1.389	1.034	1.316	1.570	1.729
	6.679	3.492	4.328	5.149	5.261
Andere landen	9	134	96	76	116
	6.688	3.626	4.424	5.225	5.377

Meer nog dan bij de cijfers van de capaciteiten, het katoenverbruik en de weefselproductie tot uiting kwam, ziet men uit deze tabel het overwegende belang van de „big five” in de internationale handel. Tevens wordt de belangrijke rol van de continentaal-Europese groep onderstreept.

Een heterogene groep als deze dient natuurlijk extra gesplitst te worden¹⁴⁾. Zonder al te veel in details te vervallen kan hierover wel gezegd worden, dat van de 15 landen, waaruit deze groep bestaat, nog niet de helft (7) in 1951 97 pCt van de export verzorgde. Onderling loopt de wijze waarop de landen van deze groep na de oorlog hun geteisterd apparaat weer aan de export dienstbaar wisten te maken echter vrij sterk uiteen. Zij kunnen dan ook bezwaarlijk over een kam geschoren worden.

Wat de verhouding der belangrijkste vijf exporteurs op de wereldmarkt betreft valt het verder op, dat in 1948 en 1949 voornamelijk de Westerse landen, in 1950 en 1951 juist India en Japan de toon aangaven. En als wij de meest recente cijfers over 1952 raadplegen, ziet het er naar uit, dat het Oosten voorlopig niet van plan is op dit gebied de leiding af te staan.

Behalve de exporten te volgen moeten wij ook de richting nagaan, waarin de goederenstroom vloeit. Wat ons immers voorstaat is het verkenen van het internationale terrein, het afwegen van ieders invloedssfeer of, zoals de agenda voor de conferentie het zegt: het ramen van het volume van de wereldhandel dat elke partner voor zijn rekening hoopt te kunnen nemen.

Als wij nu rekening houden met het recente verleden leren ons de detailcijfers uit de Trade Letters van de Cotton Board, dat er ten onrechte van één wereldmarkt gesproken wordt. Veeleer valt deze uiteen in relatief „vrije” markten en gebieden die nog steeds het privilege genieten bediend

¹⁰⁾ Kickum, blz. 12.

¹¹⁾ Dit cijfermateriaal kon dank zij de grote medewerking van het Statistical Department of the Cotton Board worden gegroepeerd. De productie in „onbereikbare” landen werd niet vermeld. Voor specificatie van de Westeuropese productie zie Bijlage A3.

¹²⁾ Beschreven in een publicatie van het Research Dept. van het International Monetary Fund. The World Textile Crisis. Washington, Mei, 1952.

¹³⁾ Gegevens verzameld door de Cotton Board.

¹⁴⁾ Voor specificatie van de Westeuropese groep zie Bijlage B1.

te worden vanuit productiecentra, waarmee zij door politieke banden nauw verbonden zijn¹⁵⁾.

Het voert ons echter te ver in deze voorstudie reeds zo diep op een dergelijk verschijnsel in te gaan. Volstaan wij dus met het weergeven van het sluitstuk van de export, nl. de importcijfers.

Importen van katoenen manufacturen
(mln yds./sq. yds./th.q.)¹⁶⁾

	1936/38 (gem.)	1948	1949	1950	1951
India	667	34	91	7	8
Japan	1	—	—	—	—
Ver. Koninkrijk	49	226	348	287	377
Ver. Staten	107	32	19	51	48
West-Europa	526	386	528	835	772
	1.350	678	986	1.180	1.205
Afrika	1.586	1.229	1.410	1.229	1.474
Amerika: Centraal	148	109	107	119	85
Noord	95	178	198	165	184
Zuid	560	189	153	124	104
Azië	1.779	1.260	1.516	2.319	2.141
Australië/N.Z.	234	227	251	247	385
	5.752	3.870	4.621	5.383	5.578

Evenals dit bij de exportcijfers noodzakelijk was zal een nadere splitsing van de hier gegroepede landen nodig zijn ten einde bepaalde verschuivingen te signaleren, invloeden van ruwdoek-importen te elimineren, industrialisatieverschijnselen te constateren, etc.¹⁷⁾.

Toch kunnen wij met één oogopslag zien, hoe bijv. India zich na 1940/1945 definitief tot een land met een uitvoeroverschot heeft ontwikkeld en hoe dit voorbeeld reeds door enkele Centraal- en Zuidamerikaanse landen gevolgd moet zijn.

Hoe verder Engeland een belangrijke consument van ruwdoek voor de veredelingsbedrijven is geweest en hoe praktisch elk land dat overwegend Noordamerikaanse katoen importeerde nimmer zijn katoenbalans in dollars sluitend heeft kunnen maken¹⁸⁾.

Het meest frappante blijft misschien de zekerheid, dat wij het wat de wereldmarkt betreft toch altijd nog van de grote consumptie in Azië en Afrika moeten hebben. De nadelige invloed van een kunstmatig te hoog gehouden katoenprijs op de afzet, de betekenis van de plannen ter stimulering van de consumptie in die gebieden en tal van andere vraagstukken dringen zich daarbij direct op de voorgrond.

Dit te meer daar wij, ondanks het kwantitatief niet ongunstige beeld van het na-oorlogse herstel van de wereldmarkt, toch enkele structurele wijzigingen in deze veelheid van cijfers kunnen ontdekken, die dit optimisme sterk afzwakken en tot nadenken stemmen.

Over de oorzaken van dit pessimisme en over enkele problemen, die daarmee verband houden, nog een enkele opmerking.

IV. Problemen op de wereldmarkt voor katoenen manufacturen.

In de inleiding tot dit overzicht wezen wij er reeds op, dat de verschillende groeperingen der cijfers betreffende importen, producties en exporten hoofdzakelijk tot doel hadden: de groep continentaal-West-Europa nader te omlijnen.

Wetende, dat binnen dit kader slechts enkele kernproblemen van de wereldhandel in katoenen manufacturen kunnen worden aangestipt, volstaan wij hier met het vermelden van drie der belangrijkste vraagstukken.

¹⁵⁾ Een voortzetting van de interessante analyse van de exporten over de periode 1936/38, gepubliceerd in het verslag over de Anglo-American Cotton Textile Conference, (Manchester, Mei 1948 blz. 35), zou ook over 1950/51 interessante gegevens opleveren.

¹⁶⁾ Gegevens verzameld door de Cotton Board.

¹⁷⁾ Voor een splitsing van West-Europa zie Bijlage B2.

¹⁸⁾ Als voorbeeld verwijzen wij naar het artikel van Takashi Murayama: „Balance of Payments and Japan's Cotton Industry” (Monthly Report A.J.C.S.A., Osaka, Mei 1952).

In de eerste plaats het merkwaardige verschijnsel van de relatieve inkrimping van de wereldmarkt. Het best kan dit geïllustreerd worden door het aan de hand van recente gegevens bijwerken van een reeds eerder gepubliceerde¹⁹⁾ vergelijking tussen de katoenconsumptie en de wereldhandel.

Geschatte wereldproductie en -handel in katoenen en rayon textielgoederen

(jaarlijks gemiddelde in mln sq. yds.)²⁰⁾

	1910/13	1926/28	1936/38	1948	1949	1950	1951
Jaarlijkse wereldproductie							
Katoenen goederen	27.000	31.000	35.500	34.000	34.000	37.700	39.800
Rayon „	50	600	5.300	6.700	7.300	9.000	9.400
Jaarlijkse wereldhandel:							
Katoenen goederen	9.500	8.550	6.450	4.050	4.830	5.470	5.650
Rayon „	—	—	890	500	692	930	1.230
Export van Japan:							
Katoenen goederen	200	1.387	2.700	448	744	1.088	1.082
Rayon „	—	—	476	10	83	198	330

Wordt de wereldhandel uitgedrukt in procenten van het wereldverbruik, dan spreekt het inkrimpingsverschijnsel echter nog meer tot ons.

Internationale handel in katoenen stukgoederen in percentages van het wereldverbruik

	1910/13	1926/28	1936/38	1948/49	1950/51
	35	27,5	18	13	14,5

Ondanks het feit, dat in de laatste jaren een kleine verrijming te signaleren valt — een verbetering die echter mogelijk uit de Korea-hausse voortvloeit — zien wij overduidelijk hoe de wereldmarkt tot minder dan $\frac{2}{5}$ van de oorspronkelijke verhouding t.o.v. het katoenverbruik is teruggelopen.

Hierbij valt allereerst op te merken, dat, daar wij ons tot dusver in alle tabellen beperkt hebben tot de katoen, in dit overzicht ook aan de rayon een plaats is ingeruimd²¹⁾. Uit de grote toeneming van het rayonverbruik is één van de verklaringen voor de inkrimping af te leiden. Tevens is het een duidelijke vingerwijzing voor het gevaar van een kunstmatig te hoog gehouden prijspeil voor de katoen als grondstof. Daarover straks nog meer.

Dat wij verder in deze tabel ook het aandeel van Japan in de wereldmarkt noemden is niet uitsluitend terug te voeren op het feit, dat wij de gegevens overnamen uit een beschouwing, die speciaal aan de Japanse katoenindustrie gewijd was. Veeleer deden wij dit omdat praktisch iedereen, die zich de vooroorlogse ontwikkeling nog herinnert, de grootste aandacht schenkt aan het tempo, waarin Japan thans zijn industrie rehabiliteert.

Dat tweede grote probleem dus, waar de wereldmarkt mee worstelt, wordt nog verduidelijkt door de volgende cijfers over deze krachtsinspanning.

De Japanse katoenindustrie na de tweede wereldoorlog *Spinsector*

Jaar	Capaciteit (in duizenden spindles; eind van het jaar)		Garenproductie	
	Ge- installeerd	In bedrijf	Totaal (in duizen- den lb.)	waarvan uitgevoerd (in duizen- den lb.)
1947	3.033	1.789	266.400	24.400
1948	3.453	2.440	273.400	10.800
1949	3.736	3.251	345.600	21.200
1950	4.381	4.335	521.600	23.600
1951	6.426	5.835	734.000	26.000

¹⁹⁾ Dr W. T. Kroese, „What can the West-European cotton industry expect in connection with Japan”, International Cotton Bulletin, Manchester, Jan./Febr. 1952.

²⁰⁾ In hoofdzaak afgeleid van cijfers van de Cotton Board.

²¹⁾ Wij lieten de gegevens betreffende rayon en rayonvezel alleen buiten beschouwing omdat ons geen volledige cijfers ter beschikking stonden. O.i. behoort de verwerking van rayon, zeer zeker die van rayonvezel, aan die van de katoen te worden toegevoegd.

Jaar	Capaciteit			Doekproductie	
	(weefgetouwen; eind van het jaar)			Totaal (in duizenden sq.yds.)	waarvan uitgevoerd (in duizenden sq.yds.)
	Geïnstalleerd		In bedrijf		
	A.J.C.S.A.	Onafhankelijke wevers			
1947	37.725	119.784	86.505	661.200	399.200
1948	42.328	146.336	118.234	922.800	448.000
1949	49.646	163.870	81.807	984.000	794.000
1950	51.585	178.298	116.688	1.542.000	1.088.000
1951	67.285	217.916	227.810	2.216.000	1.082.000

Men moge denken over de gevolgen van deze terugkeer hoe men wil, zeker is het, dat de spectaculaire terreinwinst bewondering afdwingt bij allen, die weten wat het zeggen wil een door de oorlog zwaar geteisterd productie-apparaat met een dergelijke snelheid te rehabiliteren.

Tegen de achtergrond van een steeds ineenschrompelende afzet krijgt echter zowel de opvoering van de capaciteit als de toeneming van de export een zeer bijzondere betekenis. De aandacht van de buitenwereld is dan ook ten volle gerechtvaardigd.

Het is echter geenszins onze bedoeling om juist Japan als enige storingsfactor te noemen. Verre van dat. Straks bijeen aan een ronde tafel is het de taak van iedereen om de problemen zuiver objectief te stellen en ook eens een typisch aandoende verschuiving te erkennen, teweeggebracht door anderen dan het traditionele zwarte schaap.

Daarom noemen wij hier na de inkrimping van de wereldmarkt en na de Japanse terugkeer als derde probleem de enorme verschuivingen in de exporten der laatste jaren, die wij nog het best kunnen uitdrukken door een vergelijking te maken van ieders aandeel in de wereldmarkt na de oorlog.

Het procentuele aandeel van de „big five” in de na-oorlogse handel in katoenen stukgoederen.

	1948	1949	1950	1951
India	9 pCt	11 pCt	21½ pCt	14½ pCt
Japan	13 „	17 „	21 „	20½ „
Ver. Koninkrijk	22 „	21 „	16 „	16½ „
Ver. Staten	27 „	21 „	11 „	15½ „
West-Europa	29 „	30 „	30½ „	33 „
	100 pCt	100 pCt	100 pCt	100 pCt

Hoe gevaarlijk het goochelen met dergelijke grove procentuele vergelijkingen ook moge zijn, hoe wisselvallig daarenboven het beeld — vooral door de hevige schommelingen in de exportcijfers van India en de Verenigde Staten — duidelijk komt naar voren hoe beide laatstgenoemden, als „newcomers” op de internationale markt, het gedrang na de oorlog toch wel veel größer hebben gemaakt.

Waarlijk, het is niet ten onrechte, dat op de agenda van de London/Buxton conferentie zo'n grote plaats is ingeruimd voor de statistische raming van het volume van de exporthandel, dat de deelnemende landen denken te bereiken!

Uit deze opsomming van enkele der meest sprekende problemen blijkt echter wel, dat men er met het uitsluitend registreren van deze toekomstverwachtingen niet is. Gaat het stellen van een diagnose niet altijd vrijwel ongemerkt over in de prognose: hoe de moeilijkheden op te lossen?

V. Discussiepunten.

De statistiek is een kunst zoals de Fransman zegt. „L'art de grouper les chiffres”. Een moeilijke kunst daardoor zo gevaarlijke kunst. Want hoe gemakkelijk en zoudend om te gemen bij het bestuderen van deze globale vergelijkingscijfers de neiging bij zich voelen opkomen rustig verder te jongleren en aan de hand van deze gegevens een uitweg uit het moeras voor te stellen.

Als wij ons er echter eerst eens toe zetten de zeer algemeen gehouden gegevens nader uiteen te rafelen; als wij vervolgens een zwakke poging wagen, door het brengen

van een grotere differentiatie in het cijfermateriaal, de enorme verscheidenheid te demonstreren, die men aantreft onder samenvattende begrippen als: „productiecapaciteit”, „importen” en „exporten”; dan eerst komt men tot het besef van de verscheidenheid in „textielen”, van de werkelijke omvang ook der problemen, die nu voor ons liggen.

En toch is deze aanval op de oppervlakkigheid nodig, ten einde al te simplistisch gestelde oplossingen van de hand te wijzen. Wanneer men straks in Engeland vruchtbaar wil discussiëren, dan dient men het over de basis der besprekingen, het cijfermateriaal, volkomen eens te zijn.

Het zou ons daarom niet verbazen als tot een van de eerste discussiepunten gekozen wordt: de wijze waarop het statistisch materiaal moet worden verzameld. Niet alleen voor deze conferentie, doch ook in de toekomst.

„Gouverner c'est prévoir”! Met het reële begrip „voortuitzien” zijn wij in deze eeuw van de radar sterk verzuurd geraakt. Ook op economisch gebied heeft men zich wat het construeren van een richtingaangevende apparatuur betreft de laatste tijd niet onbetuigd gelaten. En toch vragen wij ons af, of er op dit gebied nog niet veel meer te organiseren valt: of de gegevens die men op korte termijn nodig heeft om de situatie op de wereldmarkt met vrucht te kunnen bestuderen, niet sneller en vollediger verzameld kunnen worden.

Eerst dan is het mogelijk het kwaad van de „blind investment” en de „blind production”, dat ons nu bij voortdurend bedreigt, onmiddellijk te onderkennen en in de wortel aan te tasten.

Uit het feit, dat wij in deze voorstudie zulk een dankbaar gebruik maakten van het uitstekende cijfermateriaal van de „International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Associations”, de „Cotton Board” en de „All Japan Cotton Spinners' Associations” blijkt wel hoezeer wij wederom de degelijkheid van het werk van deze instututen, op prijs wisten te stellen.

Wij geloven echter, dat het niet juist is bij voortdurend op de activiteit van derden te vertrouwen zonder daar als tegenprestatie tegenover te stellen: een grote medewerking bij het vergaren van dergelijke cijfers.

Gezien de verscheidenheid van lichamen, die zich op het gebied van de katoenproductie, -verwerking en -verhandeling bewegen, zal er misschien direct niet veel voor gevoeld worden een nieuw internationaal orgaan te creëren. Toch vragen wij ons af, of een „International Cotton Board”, speciaal belast met het coördineren van het statistisch werk van de verschillende nationale instellingen geen reden van bestaan zou hebben.

Wellicht kunnen wij ons hierbij spiegelen aan het voorbeeld van de „International Cotton Advisory Committee”. Dit lichaam, dat sedert haar oprichting (1939) het grondstofprobleem bestudeert en laatstelijk een uitgebreide studie volbracht om het katoenaanbod jaarlijks te reguleren²²⁾ heeft op één gebied zeer grote verdienste verworven. Dank zij haar uitstekende publicaties²³⁾ is de wereld namelijk een informatiebron voor de ruwe katoen rijk geworden, die haar weerga niet heeft.

Zonder nu dadelijk in overweging te willen geven op de zuiver governementele basis van de I.C.A.C. voort te bouwen zouden wij ons toch kunnen voorstellen dat uit de samenwerking van de statistische afdelingen der in Londen bijeenkomende vertegenwoordigers der verschillende katoenindustrieën te soortgelijke inlichtingenbron voor de specifiek industriële problemen voort kan komen. Als dit gekoppeld zou kunnen worden aan een reeds bestaand centrum zou dat de zaak zeer vergemakkelijken.

²²⁾ Het Cotton-Agreement, dat in de 11th Plenary Meeting van de I.C.A.C. in Rome (Mei 1952) besproken werd. „Oh, principle of free trade and free enterprise!”

²³⁾ „Monthly review of the world cotton situation” en het „Quarterly Statistical Cotton Bulletin”.

Zoals wij bij de opsomming van een drietal problemen van de wereldmarkt in katoenen stukgoederen opmerkten zijn wij er niet mee klaargegaan bepaalde tendenties te constateren. Als wij het na hergroepering der cijfers eens kunnen worden over het inschroepelingsverschijnsel, dienen ook de oorzaken te worden opgespoord, wil men ten minste een kans hebben straks dichter bij een oplossing van de moeilijkheden te komen.

Als een tweede discussiepoint in Londen zien wij dan ook het afwegen der samenwerkende factoren, die tot deze inkrimping leiden, ten einde daarna te zien hoe men dit probleem het best kan aanpakken. Wij noemen daarbij de overal waarneembare trek van de industrie naar de grondstofproductie toe. Eertijds werd dit door India en Brazilië, de laatste jaren door Pakistan, de Congo, Egypte en andere landen duidelijk gedemonstreerd.

Dan de volkomen willekeurige afscherming van enorme afzetmarkten door ijzeren en bamboe gordijnen. Na het gebrekkige contact met China, Mandjoerije en Noord-Korea voor Japan betekent kan men zich alleen realiseren als men haar vooroorlogse exporten nog eens met de huidige vergelijkt ²⁴⁾.

Vervolgens de vervulling van de industrialisatie-wensdroom, geboren uit nationalistische of sociale overwegingen. De poging om de ontwikkeling van een katoenindustrie dienstbaar te maken aan de strijd in de minder ontwikkelde gebieden is van algemene bekendheid.

En zo zullen er ongetwijfeld nog meer factoren zijn op te noemen, die alle bijdragen tot de versterking van het euvel van de geringere afzetmogelijkheden op exportgebied.

In ieder geval zal bij de behandeling van dit probleem bij voorbeeld ten minste de vraag ter sprake moeten komen op de toch reeds kleinere markt in hevigheid kunnen toenemen. Dat Japan het „live and let live” principe boven de economische agressie van de jaren dertig stelt, is sedert de Osaka-conferentie algemeen bekend geworden. Rest echter de vraag, of het straks niet zelf tot een andere productie dan textiel alleen wordt gedwongen, wil het deze stelregel volgen. Het is immers best mogelijk, dat fabrikanten uit centra als Osaka, Nagoya en Hamamatsu op hun beurt bedreigd zullen worden door het verschijnsel van de opschuivende productiedeviatie ²⁵⁾ en daardoor nog meer dan voorheen met de oude industrielanden zullen botsen.

Is aldus meer klaarheid verkregen in de oorzaken, die tot de huidige afzetmoeilijkheden leiden, dan eerst kan de vraag in discussie worden gebracht wat ons ter verbetering van de situatie te doen staakt.

Aan een voorspelling van de mogelijkheid de sterke tendenties, die wij zo juist noemden terug te buigen, zullen wij ons in dit stadium maar niet wagen. Er zijn echter ook tal van andere, zij het partiële, oplossingen denkbaar. Bestaat er bijvoorbeeld werkelijk geen mogelijkheid de afzet te stimuleren? Geeft het feit, dat in 1948/50 70 pCt van de wereldbevolking slechts 32 pCt van de consumptie van katoenen manufacturen voor haar rekening nam niet te denken? ²⁶⁾ Nog steeds ligt de prijs voor de ruwe katoen op een peil, dat in USA-dollars uitgedrukt 3 maal zo hoog is als in 1939; in Westeuropese valuta omgerekend zelfs 6 maal zo hoog. Wordt hierdoor de aanschaffingsmogelijkheid van katoenen weefsels door de grote, dikwijls nog „on the margin of consumption” levende bevolkingsmassa's van Azië en Afrika niet onnodig beperkt; zulks weer ten detrimente van de industrie?

De waarde van de slogan „equality for agriculture” heeft

²⁴⁾ In de jaren 1937/38 was ruim 14 pCt van de export van Japanse katoenen stukgoederen bestemd voor China, Kwantung en Mandjoerije. Dr. W. T. Kroese, „The Japanese Cotton Industry”, Leiden, 1950.

²⁵⁾ M.a.w. dat Japan zich ten gunste van India zal moeten terugtrekken uit het gebied van de grove en middelzware weefsels.

²⁶⁾ F.A.O. Bulletin Nr 21, December 1951.

in vele kringen, ook buiten de Verenigde Staten, waardering en erkenning gevonden. Mogen wij in Europa daar op onze beurt niet eens de wens „equality for the textile industry and for the textile workers” tegenover stellen? ²⁷⁾.

Als wij goed zien zijn er nog tal van andere punten, die in dit verband zeer zeker de moeite van een nadere beschouwing waard zijn. Wij noemen bijvoorbeeld het slechten van irreëel hoog opgetrokken handelsbelemmeringen ²⁸⁾, het creëren van grotere handelshandelingen, waardoor de efficiency van de intern bedienende industrie verhoogd kan worden ²⁹⁾; het tegengaan of althans afzwakken van het schoksgewijs ingrijpen door regeringen op het gebied van de invoerbepaling. Zo kunnen wij verder gaan met het „equal access” on „equal conditions” to raw materials; het dikwijls alles overheersende probleem van de betalingsbalans; zelfs het opvoeren van de propaganda voor het gebruik van katoen, waar de wol, de rayon en de synthetische vezels op in deze reeds jaren zijn voorgegaan. Haast teveel om op te noemen zou men zeggen. Zeker, en toch geven wij aan het bestuderen van al deze punten verre de voorkeur boven het zoeken naar een meer beperkte doch o.i. veelal gewrongen, kunstmatige oplossing. Het gezonde verruimen van de internationale handel met alle ons ten dienste staande middelen achten wij namelijk te verkiezen boven het steriele pogen eerst een status quo te fixeren en vervolgens binnen gestelde limieten bepaalde invloedsferen af te bakenen.

Niet dat wij bij voorbaat elke regeling zouden willen verwerpen onder de motivering, dat zoiets „in restraint of free trade” zou zijn. In deze onnatuurlijke wereld, waar enerzijds pogingen worden aangewend het katoenaanbod rigoureus te regelen, anderzijds op de afzetmarkt de vrijheid voortdurend wordt ingeperkt, klinkt een beroep op een dergelijke ons veel te hol.

Neen, wij geven bij het bepalen van onze keuze hoe uit de moeilijkheden te komen veeleer de voorkeur aan de meest praktische oplossing. Wij vragen ons namelijk af, of een regeling van invloedsferen door afzetquota's, prijsafspraken, e.d. voor deze ogenschijnlijk eenvormige, maar in wezen zo uiterst heterogene textielmarkt niet al te gecompliceerd wordt. Laten wij ons echter hier niet verder begeven op het glibberige pad der toekomstverwachtingen.

Met opzet lieten wij op de voorlaatste paragraaf, gewijd aan de problemen, waarvoor de Londense conferentie straks geplaatst zal worden, een groep „discussiepunten” volgen. Wij dachten zodoende de meest neutrale weg te bewandelen en meenden ons van een opdringen van een eigen oordeel te moeten onthouden. Een poging tot het aangeven van oplossingen zou namelijk, waar deze bovendien persoonlijk ondernomen wordt ³⁰⁾, aan de vooravond van deze conferentie ook weinig zin hebben. Het is immers juist de taak van de delegaties om de wegen te vinden, die uit de moeilijkheden leiden.

Is dit dan wel voldoende, zult U zich wellicht afvragen. Moet er in Londen/Buxton maar niet meteen gestreefd worden naar het maken van een begin van uitvoerende maatregelen om uit de huidige impasse te komen? Op gevaar af wederom op de meningen van anderen vooruit te lopen willen wij hier toch zeggen, dat wij deze kans werkelijk niet erg hoog aanslaan. Mocht namelijk het vinden van een duidelijk perspectief het resultaat van de Londen/Buxton-conferentie worden, mocht men alleen al de prognose voor een way-out kunnen stellen zonder dat nu direct eën afdoende verbetering wordt gebracht, reeds

²⁷⁾ Aannemende natuurlijk, dat deze industrie en degenen die er in werken, dit op grond van hun activiteit mogen vragen.

²⁸⁾ Waarbij wij voorzichtigheidsshalve waarschuwen voor een gelijkschakelen van het niveau van „rice-eaters” en „beef-eaters”.

²⁹⁾ Het zal daarbij moeilijk vallen elke nationale industrie te ontzien. Nieuwe complicaties dus. Men denke aan West-Europa!

³⁰⁾ Wij herhalen onze mededeling, dat deze opmerkingen geheel op eigen verantwoordelijkheid geschreven worden en niet de mening van enigerlei delegatie weergeven.

dàn zou in dit beginstadium, in deze eerste werkelijk internationale bijeenkomst van katoenindustriëlen o.i. al zeer veel bereikt zijn.

Moge de door ons ondernomen poging tot het stellen

van de diagnose hiertoe iets hebben bijgedragen. Een andere pretentie heeft deze voorstudie ook nimmer gehad.

Almelo, 15 Augustus 1952.

Dr W. T. KROESE.

BIJLAGE A.

Capaciteit en productie.

1. Spinningscapaciteit (1.000 sp.).

De groep West-Europa is als volgt te detaileren:

	1928/29 (gem.)	1938/39 (gem.)	1951
België	2.156	1.986	1.844
Denemarken	99	103	112
Frankrijk	9.880	9.794	8.035
Duitsland	11.250	12.967 ¹⁾	6.206
Italië	5.210	5.324	5.694
Nederland	1.160	1.241	1.170
Noorwegen	60	43	93
Zweden	626	561	536
Zwitserland	1.504	1.249	1.169
	31.945	33.268	24.859
Oostenrijk	955	—	576
Finland	262	310	334
Griekenland	200	262	300
Portugal	503	444	951
Spanje	1.875	2.000	2.210
Turkije	60	109	383
	35.800	36.393	29.613

¹⁾ In het cijfer voor Duitsland in 1938/39 is Oostenrijk opgenomen met 742.

2. Weefcapaciteit.

De enige beschikbare specificatie van de weefgetouwen ontlelen wij aan de statistiek van de International Federation (International Cotton Bulletin, Juli 1937).

	1930	1933	1936
India	179.682	190.216	201.548
Japan	188.466	277.343	332.564
Ver. Koninkrijk	692.899	587.964	504.773
Ver. Staten	698.955	613.633	573.452
Cont. West-Europa	835.516	812.655	796.926
	2.595.518	2.481.811	2.409.263
Amerika: Midden	31.755	33.608	30.443
Noord (excl. Ver. St.)	21.618	25.487	24.809
Zuid	89.856	93.337	96.023
Azië	32.386	47.910	65.688
Oost-Europa	367.911	375.961	440.503
Andere landen	1.734	1.755	3.666
	3.140.778	3.059.869	3.070.395

De groep West-Europa is als volgt te splitsen:

	1930	1933	1936
België	54.385	54.800	52.000
Denemarken	4.215	3.986	3.964
Frankrijk	200.100	198.200	193.900
Duitsland	206.077	205.000	200.500
Italië	146.500	146.500	146.500
Nederland	54.839	55.960	51.167
Noorwegen	3.306	2.955	2.980
Zweden	18.643	16.103	15.837
Zwitserland	23.835	23.096	21.214
	711.900	706.600	688.062
Oostenrijk	13.915	13.078	11.085
Finland	7.142	7.269	7.906
Griekenland	3.500	3.472	5.340
Portugal	16.804	14.272	16.089
Spanje	81.035	66.586	66.586
Turkije	1.220	1.378	1.858
	835.516	812.655*	796.926

In Europa stonden in 1933 341.488 getouwen stil en in 1936 215.588 getouwen.

3. Productiecijfers van West-Europa. (katoenen stukgoederen; mln yds./sq. yds./Th. q's)

	1936/38 (gem.)	1948	1949	1950	1951
België	550	626	594	736	795
Frankrijk	1.400	1.510	1.724	2.036	2.196
Duitsland	2.000	756	1.452	1.896	2.172
Italië	850	1.126	1.097	1.181	1.234
Nederland	500	542	646	589	601
Scandinavië	210	312	230	249	249
Zwitserland	180	208	124	168	212
	5.690	5.080	5.867	6.855	7.459
Oostenrijk	130	83	120	134	144
Finland	82	62	65	71	77
Griekenland	27	62	71	80	96
Portugal	165	244	240	279	257
Spanje	270	550	500	485	445
Turkije	100	210	210	220	223
	6.464	6.291	7.073	8.124	8.701

BIJLAGE B.

Export en import.

1. Exporten van katoenen stukgoederen.

Specificatie van de Westeuropese groep.

(in mln yds./sq. yds./Th. q's)

	1936/38 (gem.)	1948	1949	1950	1951
België	142	82	148	229	246
Frankrijk	374	230	390	392	416
Duitsland	193	197	190	126	233
Italië	365	151	234	338	371
Nederland	186	121	150	154	178
Scandinavië	8	2	2	2	2
Zwitserland	53	15	36	44	32
	1.321	798	1.150	1.285	1.478
Oostenrijk	10	37	28	27	18
Finland	—	—	—	—	—
Griekenland	—	—	—	—	—
Portugal	29	58	57	110	110
Spanje	29	141	81	148	123
Turkije	—	—	—	—	—
	1.389	1.034	1.316	1.570	1.729

2. Importen van katoenen stukgoederen.

Specificatie van de Westeuropese groep.

(in mln yds./sq. yds./Th. q's)

	1936/38 (gem.)	1948	1949	1950	1951
België	9	9	7	24	23
Frankrijk	6	65	73	222	151
Duitsland	46	5	47	77	31
Italië	4	1	2	4	4
Nederland	29	39	65	180	111
Scandinavië	182	137	211	199	275
Zwitserland	41	32	14	20	32
	317	288	419	726	627
Oostenrijk	24	—	—	—	—
Finland	29	9	25	40	25
Griekenland	37	15	20	18	40
Portugal	4	2	7	1	1
Spanje	2	1	1	—	—
Turkije	113	71	56	50	79
	526	386	528	835	772

